



T.C.

**MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**YATILI BÖLGE ORTAOKULLARINA OLAN TALEBİN
EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
ÇÖZÜMLENMESİ**

Hüseyin BİLGİÇ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Nurettin BELTEKİN

Mardin-2022

T.C.

**MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**YATILI BÖLGE ORTAOKULLARINA OLAN TALEBİN
EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
ÇÖZÜMLENMESİ**

Hüseyin BİLGİÇ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Nurettin BELTEKİN

Mardin-2022

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ ONAYI

Enstitümüzün Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı 19762005 numaralı öğrencisi Hüseyin BİLGİÇ'in hazırladığı “**YATILI BÖLGE ORTAOKULLARINA OLAN TALEBİN EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ÇÖZÜMLENMESİ**” başlıklı YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 15/08/2022 Pazartesi günü saat 14: 00'te yapılmış, tezin onayına OY ÇOKLUĞU / OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Başkan: Dr. Zafer KİRAZ

Üye: Doç. Dr. Meltem Sünkür ÇAKMAK

Üye: Doç. Dr. Nurettin BELTEKİN (Danışman)

ONAY

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../20.....

.....
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

Doç. Dr. Ahmet KIRKAN

ETİK BEYAN

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tez çalışmasının hazırlık, bilgi, belge, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun davrandığımı,
- Tez çalışmasında kullanılan tüm eserlere eksiksiz atıf yaptığımı ve kullanılan tüm eserlere kaynaklar/kaynakçada yer verdiğimi,
- Tez çalışmasının özgün olduğunu,
- Tez çalışmasının Mardin Artuklu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” ile tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabullendiğimi bildiririm.

İmza

Hüseyin Bilgiç

15/08/2022

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Yatılı Bölge Ortaokullarına Olan Talebin Eğitim Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Çözümlemesi

Hüseyin BİLGİÇ

Mardin Artuklu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

2022: x + 71 sayfa

Yatılı bölge ortaokullarına olan talep son yıllarda sayısal ve oransal olarak düşüşe geçmiştir. Bu düşüşe rağmen sebeplerinin neler olabileceği üzerine herhangi çalışmaya literatürde denk gelinmemiştir. Çalışmanın amacı, yatılı bölge ortaokullarına ilişkin talepteki mevcut değişimi çözümlemektir. Çalışmanın modeli nitel araştırma modelidir. Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal örnekleme kullanılmıştır. Çalışma grubu YBO'da çalışmış ya da çalışmakta olan 8 okul müdürü, 5 müdür yardımcısı, 2 ilçe ve 3 il şube müdürü şeklindedir. Veri toplama aracı, yarı-yapılandırılmış görüşme formudur. Veriler içerik analizine tabii tutulup temalandırılmıştır. Sonuçlar şu şekildedir: YBO varlığıyla ilgili misyonun tamamlandığı veya gerekli olduğu fikri ön plana çıkmıştır. İmkan ve tehditleriyle YBO'lara bakıldığında disiplin, yaşam becerileri ve öğrencilere çeşitli imkanlar sağladığı; tehdit olaraksa aileden uzak bir yaşama neden olduğu belirtilmiştir. Bu okullardaki aile profili; kırsal kesimdeki aile ve maddi durumları zayıf aile olarak ifade edilmiştir. Ailelerin bu okulları seçmelerinde imkanlar veya zorunlulukların etkili olduğu ortaya çıkmıştır. YBO'lara vatansever yurttaş kazandırma gözüyle veya değişen yurttaşlık kavramıyla YBO'ya bakışın değiştiği belirtilmiştir. Eğitimdeki gelişmeler kimi katılımcıya göre bu okullara olan talebi etkilerken kimine göre etkilememiştir. Talebin düşüş sebepleri özel okullar, taşınmalı eğitim, bilinç, göç olarak belirtilmiştir. Salgın süresince kimi katılımcıya göre bu okuldaki öğrenciler daha fazla eksik kaldı, kimine göre diğer okullardan bir fark yoktu, şeklinde belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitimde eşitlik, eğitimde talep, yatılı bölge ortaokulları.

ABSTRACT

Master's Thesis

Analysis Of The Demand For Regional Boarding Lower Secondary Schools According To The Opinions Of Educational Administrators

Hüseyin BİLGİÇ

Mardin Artuklu University

The Graduate Educational Institute

Department of Educational Sciences

2022: x + 71 pages

The demand for regional boarding lower secondary schools has decreased numerically and proportionally in recent years. Despite this decline, no study has been found in the literature on what the reasons might be about this decline. The aim of the study is to analyze the current change in demand for regional boarding lower secondary schools (RBLSS). The model of the study is the qualitative research model. Purposive sampling, one of the non-random sampling methods, was used. The participants consists of 8 school principals, 5 assistant principals, 2 district and 3 provincial department managers related to RBLSS, totally 18 participants. Data collection tool is semi-structured interview form. The data were subjected to content analysis and themed. The results are as follows: The idea that the mission is completed or necessary regarding the RBLSS entity has come to the fore. Looking at RBLSS with their opportunities and threats, it is seen that the opportunities provide discipline, life skills and various opportunities to students; as a threat, it was stated that it caused a life away from family. The family profile in these schools; families in rural areas and their financial situation are stated as weak families. It has been stated that opportunities or obligations are effective in choosing these schools for families. It has been stated that the perspective of RBLSS has changed with the perspective of bringing patriotic citizenship to RBLSS or the concept of changing citizenship. Developments in education have affected the demand for these schools according to some participants, but not according to others. The reasons for the decrease in demand are stated as private schools, transported education, awareness and migration. During the pandemic, according to some participants, the students in this school were more absent, according to some, there was no difference from other schools.

Key Words: Equality in education, Demand in education, Regional boarding lower secondary schools

TEŞEKKÜR

Araştırmanın her aşamasında desteğini ve değerli görüşlerini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Nurettin BELTEKİN'e, fikir anlamında gerektiğinde bu aşamada zaman ayıran Sayın Doç. Dr. Mehmet Ali AKIN'a, yüksek lisans derslerinde bilgilerinden faydalandığımız Prof. Dr. Abdurrahman EKİNCİ, Dr. Bünyamin AĞALDAY, Dr. Mürşet ÇAKMAK'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca çalışma boyunca samimi cevaplarla çalışmanın daha verimli olması adına emek veren çalışmaya katılan değerli il şube müdürleri, ilçe şube müdürleri, okul müdür ve müdür yardımcılara, tez aşamasında desteklerini eksik etmeyen öğretmen arkadaşlarıma ve beni destekleyip yanımda olan değerli aileme desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Hüseyin BİLGİÇ

Mardin, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
1) GİRİŞ	1
<i>Problem Durumu</i>	5
<i>Amaç</i>	6
<i>Araştırmanın Önemi.....</i>	6
<i>Varsayımlar.....</i>	6
<i>Sınırlılıklar.....</i>	6
<i>Tanımlar.....</i>	7
2) LİTERATÜR TARAMASI.....	8
2.1) Yatılı Bölge Ortaokullarının Tanımı ve Önemi	8
2.2) Yatılı Bölge Okullarının Tarihsel Arka Planı	9
2.3) Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları Farkı	15
2.4) Yatılı Bölge Ortaokullarının Açılma ve Kapanma Şartları	15
2.5) Sayısal Verilerle Yatılı Bölge Ortaokulları	17
2.6) Taşınmalı Eğitimin Yatılı Bölge Ortaokulları Üzerindeki Etkisi	25
2.7) Yatılı Okullarda Eğitimin İşlevlerinin Yansımaları.....	26
2.8) 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde Yatılı Bölge Ortaokulları	27
2.9) Eğitim Talebi	29
2.10) İstendik Yurttaş/Vatandaş.....	30
2.11) Yapılan Çalışmalar	33
3) YÖNTEM	37
3.1) Araştırma Modeli.....	37
3.2) Çalışma Grubu	38

3.3) Veri Toplama Aracı	40
3.4) Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	41
3.5) Geçerlik, Güvenirlik ve Etik.....	42
4) ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA	44
4.1) Yatılı Bölge Ortaokullarının Varlığına İlişkin Düşünceler: Gerekliklik veya Misyonun Tamamlanması.....	44
4.2) İmkanları ve Tehditleriyle Yatılı Bölge Ortaokulları	45
4.3) Yatılı Bölge Ortaokulları Öğrencileri Ailelerinin Kimlik Profilleri	47
4.4) Yatılı Bölge Ortaokulları Tercih Sebepleri: İmkanlar ve Zorunluluklar	48
4.5) Değişen Yurttaşlık ve YBO'lar	49
4.6) Demode Eğitim.....	51
4.7) Talebe İlişkin Sayı ve Oranlarda Düşüş Sebepleri: Özel Okullar, Taşınalı Eğitim, Bilinçlenme, Göç	53
4.8) Salgın Sürecinde YBO'da Eğitim.....	55
5) SONUÇLAR ve ÖNERİLER.....	58
5.1) Sonuçlar	58
5.2) Öneriler.....	59
KAYNAKÇA	61
EKLER.....	70
ÖZGEÇMİŞ.....	72

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1.1: Ortaokul Öğrenci Sayıları ve YBO Öğrenci Sayıları Karşılaştırması.	18
Tablo 1.2: Ortaokul ve YBO Sayıları Karşılaştırma.....	19
Tablo 1.3: Mardin’deki Toplam Ortaokul Öğrenci Sayısı ve YBO Öğrenci Sayıları.....	20
Tablo 1.4: Mardin İlçelerinde YBO Varlığı.....	21
Tablo 1.5: Bölge ve İllere Göre Yatılı Bölge Ortaokulu Sayısı.....	22
Tablo 2.1: Çalışma Grubu Demografik Özellikleri.....	39
Tablo 3.1: Yatılı Bölge Ortaokulları Varlığı Hakkında Görüşler.....	44
Tablo 3.2: Yatılı Bölge Ortaokullarını Diğer Okullardan Ayıran Özellikler.....	46
Tablo 3.3: Yatılı Bölge Ortaokullarını Tercih Eden Aile Profili.....	47
Tablo 3.4: Yatılı Bölge Ortaokulları Tercih Sebepleri.....	48
Tablo 3.5: Değişen Yurttaşlık ve YBO’lar.....	50
Tablo 3.6: Demode Eğitim.....	52
Tablo 3.7: Talebe İlişkin Sayı ve Oranlarda Düşüş Sebepleri.....	53
Tablo 3.8: Salgın Sürecinde YBO.....	56

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış olan kısaltmalar, açıklamalarıyla birlikte aşağıda belirtilmiştir.

S. : Sayı

s. : Sayfa

Çev. : Çeviren

Akt. : Aktaran

PİO: Pansiyonlu İlköğretim Okulu

YİBO: Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

YBO: Yatılı Bölge Ortaokulu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

1) GİRİŞ

Günümüzde, küreselleşen dünyayla birlikte, insanların günlük hayatta kullandıkları kavramlar farklı anlamlar oluşturabilmektedir. Kavramların değişiyor oluşu, aynı kavrama farklı anlamlar yükleyen bireylerde, toplumlarda anlaşılamama sorunu ortaya çıkarabilmektedir. Çalışmada sıklıkla bahsedilecek olan eğitim kavramı da bu sınıflandırmada yer almaktadır.

Günün şartlarına göre şekillenen bu kavramlar artık eskisi gibi sınırlar ile belirli ve kendi kabuğuna çekilmiş ülkeler yerine, dünyanın diğer ucuyla siyasi, sosyal, ekonomik ilişkileri olan ülkeler ve insanlar görülmektedir. Durum böyle olunca, var olan sistemlerin günün şartlarına uyması için uyarlamalar yapılmaktadır. Eğitim sistemi de günün şartlarına göre şekillenen elastik bir düzeneğe benzetilebilir. Başarılı kalkınmanın bir yolu olan eğitim, mevcut toplumu değişim bilincine yönlendirmektedir. Çünkü insan eğitim sonrası geliştirilebilmekte, kendisinin ve topluma ait amaçlar ve çağın gerekleri doğrultusunda yeni nitelikler kazanabilmektedir. Toplum için insan bir sermaye ve değerli bir kaynaktır (Çınar, 2008). Buna eğitimin ekonomik yönü gözıyla bakılabilir. Ekonominin ihtiyaçlarına göre şekillenen eğitim, topluma ihtiyacı karşılamaya yönelik nitelikli birey yetiştirmeye çalışmaktadır. Bununla sınırlı kalmayıp siyasal anlamda eğitimi kullanmak isteyenler için eğitim, istendik vatandaş profili oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Eğitim, tarihsel olarak incelendiğinde bu amaçlarla kullanıldığı süreçlerden geçmiş/ geçmektedir. İnsana yön veren eğitim, bireyden başlayarak toplumu, ülkeleri şekillendirmektedir. Bazı kaynaklar bu konuyu eğitimin işlevleri olarak ele almaktadır. Bu işlevler, toplumsal, ekonomik, siyasal işlevler olmak üzere pek çok alt sınıflandırma içermektedir (Doğan, 2014). Bu alt başlıklardan birkaçı şöyle ele alınabilir:

Eğitim toplumsal işlevini yerine getirirken amaç, sağlıklı bir toplum yetiştirmektir. Bu işlev ile; toplum tarafından istenilen davranışların öğrencilere kendi yaşantıları yolu ile kazandırılması, öğrencilerin gelecekteki rollerine hazırlanması gibi sorumluluklar eğitim ve kurumlar tarafından yerine getirilmektedir (Doğan, 2014). Bu

adımlar neticesinde birey toplumsallaşmaktadır. Toplumsallaşan birey, artık sosyal sermaye olarak görülebilir. Sosyal sermaye, sosyal ilişkilere bağlı olarak kurumsallaşmış uzun süreli iletişim bağlantılarının bireye veya ait olduğu gruba sağladığı imkanların toplamı, şeklinde tanımlanabilir. Ayrıca sosyal sermaye, bireysel başarımların açıklanmasına yardımcı olan çeşitli sermaye biçimlerinde biri olarak açıklanır (Cohen ve Prusak, 2001). Eğitimdeki sosyal sermaye ise, içinde bulunulan örgütte; örgütsel hikayeler, ortak mekan ve zaman paylaşımı, iletişim ve işbirliği güçlendirme, karara katılmayı sağlama ve paylaşılan ortak bir vizyon gibi unsurlar üzerinde durmaktadır (Ekinci, 2010). Bu unsurlar ile maddi, manevi kültürel miras nesilden nesile aktarılmaktadır. Örneğin, “Osmanlı İmparatorluğunda 19. yüzyılın ikinci yarısına dek eğitim, İslam kültürünü kuşaklara aktaran bir işlev görmüştür.” (Soylu, 2010). Buradaki kültürden şu şekilde bahsedilebilir: Sosyal bir etkileşim niteliği taşıyan, içinde yaşanan toplumlardaki bireyler tarafından paylaşıp benimsenen ya da başka bir biçimde yorumlanıp farklı bir anlam kazandırılan bir eylem, bir düşünce, bir deneyim; o toplumun kültürüdür (Aslan, 2001). Özetle, var olan kültür, eğitim ve kurumlar aracılığıyla toplumsal işlevde kendine yer bulmuştur ve süreç içinde kuşaklar arasında varlığını sürdürmektedir. Günümüzde de eğitimin kültürü koruma ve sürdürme amacıyla diğer bir değişle toplumsal işlevde kullanıldığı ifade edilebilir.

Ekonomik işlev, eğitimin bir diğer işlevidir ve eğitimdeki ekonomik işlev, karşılıklı çıkar bazlı düşünülebilir. Ekonominin eğitim üzerinde etkisi olduğu gibi, eğitimin de ekonomi üzerinde etkisi bulunmaktadır. Bu işlev, var olan eğitim düzeninde, mevcut insan gücünün ekonominin isteklerini, ihtiyaçlarını ve beklentilerini ön planda tutmaktadır. Ayrıca, eğitim, bir ülkenin eğitilmiş insan gücünü hazırlayan unsur olarak gün be gün ekonominin temel yatırımlarından biri olma rolüne bürünmektedir. Günümüzde ülkelerin gelişmişlik düzeyi, kişi başına düşen milli gelirin yanı sıra, ülkelerin sahip olduğu eğitim görmüş insan oranlarıyla anlatılmaktadır (Aslan, 2001). Bu durum kural koyucuların da farkında olduğu bir durumdur. Bu farkındalık ile eğitime yatırım yapmanın ekonomiye etki edeceği benimsenmektedir. Eğitimin dışsallıkları olarak da ele alınan bu konu, bireylerin

eğitim seviyesi artıkça nitelikli işgücünde oluşabilecek sıkıntıların aşılmağa olduğunu, bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin hızlandığını belirtmektedir (Öztürk, 2005). Bu bakış açısı eğitim ve ekonomi ilişkisini anlamlandırmaya çalışmaktadır. Burada dikkat edilen bir diğerk durum, eğitim ile ekonomi ilişkisini günlük hayata indirgenme çabasıdır. Bu görevi, okullarda uygulanan öğretim programları, ekonominin gizil veya açık amaçlarının bir şekilde yer almasıyla üstlenmektedir. Öğretim programı hazırlanırken, ders kitapları düzenlenirken ekonominin ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmaktadır. Bu ihtiyaçlar, örneğin, sosyal bilgiler, fen bilimleri gibi derslerin çeşitli ünitelerinde yer almaktadır. Bu üniteler ile bireylere ekonomik hayat, üretim, tüketim, etkili kaynak yönetimi gibi konularda bilgi ve beceri kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu sayede, öğretim programlarının amaçlarından biri olan ülkenin kalkınması için gerekli bilinçli, nitelikli, üretken insan gücünün yetiştirilme amacı yerine getirilmektedir (Özdemir, 2009). Bunlara ek olarak öğretim programları öncül ekonomik sektörün istediğı insan tipini de yetiştirir. Diğerk bir ifadeyle, ekonominin çeşitli sektörlerinde gereksinim duyulan istihdam alanlarına eğitim ile işgücü sağlanabilmektedir (Öztürk, 2005). Çünkü işgücünün verim düzeyinin yükseltilmesi, sürdürülebilir sosyal ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi ve hızlandırılması, değişimin ve gelişimin anahtarı olan eğitimin görevi olduğu kabul edilmektedir (Çakmak, 2008). Bu görevi üstlenen eğitim, nitelikli işgücü, katma değeri yüksek üretim, bilinçli tüketici ve üretici gibi kavramları sağlayarak ekonomik işlevini yerine getirmektedir.

Eğitimin diğerk bir işlevi, siyasal işlevdir. Bu işlev ile yeni nesillere siyasal düzenin temel değerleri, inançları, anlam dünyası eğitsel ortamlarda öğretilerek toplumsal düzenin geleceğı garanti altına alınmaya çalışılmaktadır (Kartal ve Ballı, 2020). Ayrıca, eğitim, neredeyse her siyasal iktidarın egemen ideolojisini topluma indirgemede, yeniden üretmede kullandığı bir araçtır. Bu anlayış, devletin milli-devlet olarak örgütlenmesinden sonra daha da yaygınlaşmıştır. Özellikle 1789 Fransız Devrimi ile birlikte mevcut devrimciler, kitleleri kendi tarafına çekmek için eğitimi bir propaganda aracı olarak kullanmıştır (İnal, 2008). Bu propaganda aracı ile, siyasal mühendislik yapılarak toplumdaki ideolojinin topluma yayılmasına çaba

harcanmaktadır (Çetin, 2001). İlich'e (1988) göre eğitim süreci, zaten bireylerin imal edilme sürecini ya da bir başka deyişle fabrikasyonunu ifade eder, bu yönden eğitim kurumlarının insanları programlama merkezi olduğunu iddia eder. Althusser (2014) bu konuya şöyle yorum getirmektedir: Okullar, egemen ideolojinin küçük yaştan itibaren topluma yayılmasında rol oynar. Okul; tüm toplumsal sınıflardaki çocukları anaokulu seviyesinden başlayarak yeni veya eski yöntemlerle, yıllarca, çocuğun etkiye en açık olduğu çağlarda, egemen ideolojiye kaplanmış becerileri veya saf egemen ideolojiyi çocukların kafasına yerleştirmektedir. Bu roller, eğitimin siyasal işlevi olarak ele alınmaktadır. Siyasal işlevde de, bir önceki işlev olan ekonomik işlevde bahsedildiği gibi öğretim programlarının varlığından söz edilebilir. Egemen sınıf, eğitim yoluyla ekonomik, siyasi ve ideolojik amaçlarına uygun vatandaşlar yetiştirip, var olan durumun meşrulaştırılıp sürdürülmesini sağlar (Güneş, 2019). Bu meşrulaştırma sürecinde, ihtiyaç analizleri yapılır. Eğitim programlarında yapılan ihtiyaç analizlerine bakıldığında toplumdaki egemen güçlerin istekleri doğrultusunda seçilip ortaya çıkan ihtiyaçlar, eğitime ihtiyaç olarak sunulur. Belirtilen ihtiyaçlar dizisi öğretim programları, ders kitaplarının bu çerçevede şekillenmesine etki eder. İnal (2008)'a göre ders kitapları siyasi iktidarların savunulur gördüğü ideolojilerinin uygun bilgi, değerler çerçevesinde yeniden üretilmesini sağlayan eğitsel araçlardır. Ayrıca, ders kitapları bir toplumun resmi öyküsünün anlatıldığı başlıca kaynaklardan kabul edilir. Öğretim programı kapsamında ders kitapları yazarlar, toplumun kimlerden oluştuğuna, geçmişine, gelecek vizyonuna dair anlatı sunarlar. Bu anlatıda devlet ve toplum, tarihsel bir bağlamda ele alınır, insanlarda ortak bir aidiyet geliştirilmeye çalışılır (Çayır, 2014). Bu sayede siyasal olarak var olan iktidara “ılımlı yurttaş” yetiştirmek daha kolay olabilmekte, yönetim kademesi toplumda daha fazla destek görebilmektedir. Siyasal işlevin günümüz eğitimindeki yansımaları yukarıda belirtildiği gibi olabilmektedir.

Tüm bu işlevler eğitimin ne kadar önemli ve doğru-yanlış kullanıldığında ne derece önemli olduğunun küçük bir somut göstergesi olarak algılanabilmektedir.

Problem Durumu

Okullar için sık kullanılan bir cümle vardır: Okul, öğrencinin ikinci evidir. Konu yatılı okullar olunca bu durum biraz daha ağırlık kazanmaya başlamaktadır. Yatılı okula giden öğrenciler için hem birinci hem ikinci evleri, okulları, yurtları olmaktadır. Yatılı okul öğrencinin tüm günü geçirdiği yerdir. Burada formal, informal ve örtük olarak öğrenci devamlı kültürlenme, eğitim ve öğrenme süreci içerisinde yer alır (Kaştan ve Demirel, 2017). Bu kültürlenme 24 saatin her dakikası meydana gelebilmekte çünkü yatılı okullarda yaşamın 24 saat sürmesi diğer okullara göre bir farklılıktır. Diğer okullar belli açılış kapanış saatine sahipken bu okullar sürekli açıktır. Adeta öğrencilerin barındıkları evidir (Başarır ve Parman, 2009). Bireyin gelişime daha açık olduğu yaşlarda alacağı eğitim, kişiliğinin de alınan eğitim yönünde gelişmesi beklenir. Bu durumun farkında olan iktidarlar için yatılı okullar kazan-kazan stratejisi ile ilerler. Kazan-kazan stratejisi mevcut anlaşma veya çözümlerin karşılıklı yarar, hoşnutluk içerisinde olması anlamına gelir (Aşkun, 2003). İktidarlar bu stratejiden faydalanarak hem eğitimden geri-eksik kalmamış yurttaş yetiştirir ve bunu eğitimde fırsat eşitliği çatısı altında yapabilir hem de verilen yoğun eğitim ile mevcut iktidarı ve ideolojiyi içselleştirmiş vatandaş yetiştirir. Eğitim politikalarının şekillenmesi üzerinde etkili olduğundan bu durum önem arz etmektedir. Bu amaçlara hizmet etme yeterliği bulunan yatılı bölge ortaokulları Türkiye’de pek çok alt amacı sahiptir ve bu durum çalışmanın da temelini oluşturmaktadır. Uzun yıllardır farklı şekiller ve isimlerde varlığını sürdüren bu okul türü ve bu okulların geleceği Türkiye’de eğitim ile ilgili ipuçları barındırmaktadır. Bu gibi sebeplerden dolayı bu çalışmanın yatılı bölge ortaokullarına olan talebin açıklanmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Çözülmesi beklenen sorun ise şu şekilde ifade edilebilir: Son yıllardaki veriler incelendiğinde yatılı bölge ortaokullarına öğrenci gönderme nezdinde bir azalış söz konusudur. Yatılı bölge ortaokullarına olan talebin değişimindeki sebepler nelerdir?

Amaç

Bu çalışmanın amacı, Milli Eğitim Bakanlığı il şube müdürleri, ilçe şube müdürleri, okul müdürleri ve müdür yardımcılarının görüşlerine göre yatılı bölge ortaokullarında talepteki değişimin sebeplerini çözümlemektir.

Alt amaçlar

- Yatılı bölge ortaokullarının bugünkü varlığını açıklamak
- Yatılı bölge ortaokullarına olan talebin değişimini açıklamak
- Mardin'deki yatılı bölge ortaokullarına olan talepteki değişimi açıklamak

Araştırmanın Önemi

Yapılan çalışma; yatılı bölge ilköğretim okullarının yatılı bölge ortaokullarına dönüştükten sonra öğrenci sayılarındaki değişimi, bu değişimdeki sebepleri, var olan durumu güncel şekilde ele alışı, eğitim politikalarının toplum üzerindeki etkisini yatılı bölge ortaokulları üzerinden göstermesi, literatürde konuyu bu şekilde ele alan çalışmayla karşılaşılmaması ve bu sebeple literatüre katkı sağlayacağı açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Varsayımlar

Yatılı bölge ortaokulları ile alakalı belgeler, konu ile alakalı yayımlanmış eserler, arşivlerden ulaşılan belgeler gerçeği yansıttığı,

Araştırmaya katılan kişilerin görüşlerini doğru şekilde yansıtmış olduğu ,

Kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun yeterli olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma, Mardin ilinde yatılı bölge ortaokullar ile ilgili görüşme yapılan 3 il şube müdürü, 2 ilçe şube müdürü, 5 okul müdürü ve 8 müdür yardımcısı ile sınırlıdır.

Tanımlar

Yatılı bölge ortaokulu: Nüfusu az, dağınık ve okulu bulunmayan yerleşim yerlerindeki ortaokul öğrencilerinin parasız yatılı, bu okulun bulunduğu çevresindeki ilköğretim öğrencilerinin de gündüzlü olarak eğitim ve öğretim gördükleri ortaokulu veya imam-hatip ortaokulunu, (Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, 2012)

Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO): nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde aynı yönetim altında kurulan, sekiz yıllık parasız yatılı ilköğretim kurumunu,

Pansiyonlu İlköğretim Okulu (PİO): merkezi durumda olan yerleşim birimlerinde öğrencilerin parasız yatılı ve gündüzlü olarak eğitim-öğretim görmeleri için açılan ilköğretim kurumları olarak tanımlanmaktadır (*Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları Yönetici Kılavuz Kitabı*, 2003)

Pansiyon: Okullarda yatılı olarak öğrenim gören öğrencilerin barınma, beslenme, etüt ve diğer sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı yeri (Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmi Okullarda Yatılılık, Bursluluk, Sosyal Yardımlar Ve Okul Pansiyonları Yönetmeliği, 1982)

2) LİTERATÜR TARAMASI

2.1) Yatılı Bölge Ortaokullarının Tanımı ve Önemi

Eğitim, bireyin doğduğu andan itibaren elde ettiği temel haklardan birisidir. Bu hakkı bireye sağlayacak olan kurum, devlettir. Eğer devlet, sosyal bir özelliğe sahipse bu hak kendiliğinden var olacaktır. Çünkü devletin sosyal görevleri arasında eğitimin önemli biri olduğu bilinmektedir (Serter, 2012). Bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti anayasanın 2. maddesinde yer alan Cumhuriyetin Nitelikleri başlığı altında yer alan şekliyle sosyal bir hukuk devletidir. Bu durumda imkanı olmayan, zor durumda olanlar da dahil olmak üzere tüm okula gitmesi gereken bireylere, devlet bu hakkı sağlaması gerekmektedir. Çünkü, anayasanın 42.maddesi gereği kimsenin, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılmayacağı bu madde ile net bir şekilde belirtilmiştir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin yapıldığı ve eğitimin zorunlu olduğu resmi kurumlara bakılınca şu kademeler ile karşılaşılmaktadır: İlkokul, ortaokul, ortaöğretim. Bu kademelerden ilkokul ve ortaokul; ilköğretim kurumları olarak kabul edilmektedir. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu kapsamında bu kademeler farklı alt sınıflamalara tabi olabilmektedir:

a) Mecburi olanlar

- 1) İlköğretim okulları (gündüzlü, pansiyonlu, yatılı ilköğretim okulları ve gezici okullar
- 2) Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar
- 3) Özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulacak okullar ve sınıflar

b) İsteğe bağlı olanlar

- 1) Okul öncesi eğitim kurumları
- 2) Tamamlayıcı sınıflar ve kurslar

Yapılan bu çalışma, mecburi olan ilköğretim kurumları ile ilgili bendin yatılı ilköğretim bölge okulları kategorisini içermektedir.

Yatılı bölge ortaokullarının tanımı, Milli Eğitim Bakanlığı Yönetmeliği'nde nüfusu az, dağınık ve okulu bulunmayan yerleşim yerlerindeki ortaokul öğrencilerinin parasız yatılı, bu okulun bulunduğu çevresindeki ilköğretim öğrencilerinin de

gündüzlü olarak eğitim ve öğretim gördükleri ortaokulu veya imam-hatip ortaokulunu kapsadığını belirtmektedir (Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, 2012). Türkiye'nin farklı yerlerinde farklı şekilde dağılmış olan bu okullar, eğitimin en ücra yerlere kadar ulaşması prensibi ile açılmış olabilir.

Öyle görünüyor ki yatılı okullar bazı koşullardaki bazı çocuklar için aile ortamını aratmayacak kadar iyi bir alternatif, bazı koşullarda bazı çocuklar için yaşamlarına devam edebilmeleri için tek seçenek, hatta bir kurtarıcı, bazı koşullarda bazı çocuklar için hayatlarını zenginleştirecek bir eğitim alternatifi, bazı koşullardaki bazı çocuklar için bir anlamda sürgüne gönderildikleri hüznü bir ortam olabilmekte; kim bilir kimler için daha neler ifade etmektedir (Başarı ve Parman, 2009).

Fırsat eşitliği için önem arz eden bu okullar, Türkiye gibi geniş bir coğrafya ve dağınık nüfus sebebiyle öğrenci ihtiyaçlarının karşılanmasında yaşanan sorunlara çözüm için kritik bir işlev görüyor, denebilir.

2.2) Yatılı Okulların Tarihsel Arka Planı

Yatılı okullarının yeryüzünde hangi yılda varlık göstermeye başladığı tam olarak bilinmemektedir. Bilinen şudur ki; pek çok dönem varlıklarını farklı şekillerde sürdürmüşlerdir. Bu kısımda, yatılı okulların genel olarak tarihsel arka planı, tarihteki bazı örnekleri, var olma sebepleri ve Türkiye'deki yatılı bölge okullarının tarihsel süreçteki dönüşümü ele alınmıştır.

Eski Mısır'dan Antik Yunan'a, İslam medeniyetlerinden Fransız İhtilali sonrası Avrupa'daki ülkelere, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne pek çok yerde yatılılık ve yatılı okul kavramları yer akmaktaydı. Tarihte ön plana çıkan yatılı okullardan, günümüzdeki Türkiye'de yatılı bölge ortaokullarına kadar olan süreç yaklaşık olarak şöyle sıralanabilir:

İlk izleri Eski Mısır medeniyetlerine kadar uzanan yatılı okullar toplumun eğitimi için önemliydiler. Eski Mısır'da tapınak okullarında var olan yatılılık, zenginlerin faydalanabildiği bir imkândı. Tapınak okulları eğitimi yatılı veya gündüzlü yapardı ve bu okullarda zenginlerle fakirler yan yana okurlardı, ancak yalnızca zengin çocukları yatılı kalabilme hakkına sahiplerdi (Koçer, 1980). Dini derslerin dışında matematik, aritmetik, astronomi, müzik gibi dersler de yer almaktaydı (Tarihpedia, 2020). Bu okullarda eğer öğrenci herhangi bir yerde vazife almazsa, okulu onun her

türlü masrafını karşılamak durumunda olurdu. Öğrenci bu duruma düşmemek için yalnızca bilime yönelirdi. Yükseköğretimlerini bu okullarda tamamlayanlar, yazıcı olarak çeşitli mesleklere geçebilir ve devlet memuru olabilirlerdi. Bu memurlar devletin en yüksek kademesine kadar yükselebilirlerdi (Koçer, 1980). Günümüzde varlığını “ kuttab” adıyla devam ettiren bu okullar Mısır’ın okuma-yazma oranının yüksek olmasında da önemli yere sahiptir (Kalabalık, 2019). Bir başka yatılı okul, Antik Yunan tarihinde bahsedilmektedir. Antik Yunan’da Sparta’da yaşayan öğrenciler 6 yaşında yatılı okula gönderilirdi (Ancient Greek Facts. 2013). Bu okullara küçük yaşta başlatılan çocuklar, büyüdüklerinde görevlendirilecek şekilde eğitim görürlerdi.

Diğer bir yatılı okul, İslam’ın devletleşme sürecinde karşılaşılan “Suffa Okulları”dır. İnsanların ilim tahsil edebilmesi için Mescid-i Nebevi’nin kuzey duvarında, hurma dallarıyla bir gölgelik ve sundurma yapılarak buraya “suffa” ismi verildi. Hiçbir kimsesi ve varlığı olmayan kişiler burada kalırdı (Gündoğdu, 2014). Suffe olarak da geçen bu okullar, ilmin yeşerdiği bir eğitim kurumu, aynı zamanda yurt, bir aşevi ve bir ibadetgahtı (Yaşaroğlu, 2015). Dini ağırlığı olan bu yatılı okullar, eğitimden geri kalma ihtimali fazla olan öğrenci kitlesini bilinçlendirme çabasıındaydı.

Bir diğer yatılı okul, İngiltere’de bulunan King’s School’dur. 597 yılına kadar dayanan tarihiyle tarihteki önde gelen, dini eğitimin ağır bastığı yatılı okullardandır. Orta Çağ’da yakınında bulunan Canterbury Katedrali ile birleştirilen okul tek bir yapı olarak hizmet vermiştir (History of the King’s School, 2018). Günümüzde hala yatılı okul olarak varlığını devam ettirmektedir.

Türk eğitim tarihine bakıldığında yatılılık kavramı medreselere uzanmaktadır. Türk İslam devletlerinde ilk medreseler, 10. yüzyılda Karahanlılarda görülmektedir (Bala, 2012). Devlet ve toplum tarafından ilgi ve destek sonucu yaygınlaşması Büyük Selçuklularda (1040-1157) görülmüştür. Özellikle Nizamiye Medreseleri bu dönemde dikkat çekmiştir. Nizamiyeler, İslâm dünyasında inşa edilen ilk sistemli medreselerdendir. Kurulan vakıflarla desteklenen bu medreselerde ders veren müderrisler ve öğrencilerin tüm ihtiyaçları karşılanmıştır. Bu medreseler, kuruluş

amaçlarına uygun olarak pek çok öğrencinin yetişmesine ve devlet hizmetinde görev almasını da sağlamışlardır (Piyadeoğlu, 2018). Osmanlı Devleti'nde de benzer şekilde medreseler eğitimsel faaliyetlerine devam etmişlerdir. Öğrenciler medresede barınır, medreselerin imarethanelerinde yer içerlerdi. Aynı zamanda medreseler yatılı olup öğrencilere burs da verilirdi. Tüm bu hizmetler meccani (parasız) olarak yürütülürdü (Şanal, 2003). 18.yüzyıla gelindiğinde Avrupa'da, Pestalozzi, yatılı okullar ve çağdaş ilkokul kavramıyla ön plana çıkmıştır. Çevredeki ilgiden yoksun kimi çocukları bir araya toplamış ve 1774'te ilk eğitim denemesine girişmiştir. Birkaç kez çalıştığı okullar kapatılan Pestalozzi, 1800'de yatılı bir okulun başına getirilmiştir. Toplumsal gelişimin eğitim yoluyla sağlanabileceğini savunarak mevcut tüm öğrencilerin eğitime kazandırılması üzerinde durmuştur (Bakırcıoğlu, 2019). Çağdaş yatılılıkta önemli bir isim olan Pestalozzi, yaşadığı dönemini etkilemiştir.

Avrupa'da olan bilimsel, eğitimsel gelişmeleri Osmanlı Devleti takip etmiş, Tanzimat Dönemi ile bu gelişmeler uygulamaya konulmuştur. Medrese dışındaki örgün eğitimde ilk, orta, yüksek şeklinde bir derecelendirmeye gidilmiş ve kısmen kâğıt üzerinde kalsa da kapsamlı düzenlemeler düşünülmüştür, eğitim yönetiminde yeni bir örgütlemeye gidilmiştir. Cevdet Paşaya göre, Reşit Paşa ve arkadaşlarını amacı, örgün ve yaygın eğitim yoluyla, başka deyişle okulları açarak ve halkı eğiterek, Devleti Avrupa'nın yeni usullerine göre düzenlemektir (Akyüz, 2014). Bu dönemlerde açılan yatılı okullar; Darüşşafaka, Aşiret Mektebi, Darülhayr-ı Ali örnek gösterilebilir. Sırasıyla bahsetmek gerekirse; Darüşşafaka, parasız yatılı, özel statülü bir okul olarak, açılışa alınan 54 öğrencisiyle 29 Haziran'da Yüzbaşı Mustafa Efendi'nin verdiği ilk dersle öğretime başladı. Darüşşafaka Cemiyeti halen, Maslak'taki modern Kampüsü'nde eski ifadeyle ilkokul 5. sınıftan itibaren bütün Orta Öğrenimi boyunca 900'e yakın erkek ve kız çocuğu yatılı olarak eğitmektedir (Ünal, 2013). İkinci örnek aşiret mektepleridir. Mektebin, Arap aşiret halkının talim ve terbiyesi için açıldığı, toplam eğitim süresinin 5 yıl, toplam her yıl 40 öğrenci kaydedileceği, mektebe aşiretlerden muteber ailelerin çocuklarını kaydedileceği, tüm masrafların okula ait olup her ay 30 kuruş maaş verileceği okulun ilk nizamesinde yer almaktadır (Akpınar, 1997). Mevcut aşiretlerin iskan sorunu bu yol ile çözüme ulaştırılmaya çalışılmıştır.

İleri gelen aşiret liderlerine rütbe ve nişanlar verilerek, çocukları eğitimden geçirilerek bu kişiler kazanılmaya çalışılmıştır (Akpınar, 1997). Diğer bir örnek Darülhayr-ı Alilerdir. Bu okulların tarihine bakıldığında, Sultan II. Abdülhamid devrinde açılan okullardan biri olan Darülhayr-i Âli, yetimlere meslek edindiren ilköğretim seviyesinde yatılı bir okuldur (Kapıcı, 2013). Dârülhayr-ı Alî, 8 Ağustos 1909 tarihli bir yasa aracılığıyla kapatılmıştır. Altı maddelik yasada, okulun hangi gerekçe ile kapatıldığı belirtilmemiştir (Öztürk, 1999). Bu örnekler Osmanlı Dönemi'nde göze çarpan birkaç yatılı okuldur denebilir.

Cumhuriyet dönemine geçildiğinde, cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, yatılı okullar konusunda fikirlerini ortaya atmış, 1923 tarihinde dördüncü toplanma yılını açarken demecinde konuyu şu şekilde dile getirmiştir:

Efendiler, iptidai tahsilin muhtaç olduğu müessesattan biri de leyli iptidai mektepleridir. Hükûmetin son zamanlardaki tetkikat ve müşahedatı her tarafta leyli iptidailere karşı umumi bir temayül hâsıl olduğunu göstermiştir. Birkaç vilâyetin küçük yavrularını bir yere toplamanın vahdet-i terbiye, yurt sevgisi ve kardeşlik üzerine icra edeceği tesir meydandadır. Bu sebeple Maarif Vekâletiniz bu mekteplerin açılmasını her türlü vesaitle teşvik edecektir (*Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, 2006).

Demecinde yatılı okulları “leyli iptidai mektepler” olarak ele alan Atatürk, yeni kurulacak bir devlet için gerekli olan yurt sevgisi ve kardeşlik temaları üzerinde de durmuştur.

1924'te ise köy çocukları için devlet bütçesinden yatı okulları açılmaya başlanmıştır (Koçer, 2019). 1926'da çıkarılan yasa ile Maarif Teşkilatına İlişkin Kanun'un beşinci maddesinde yatılı okullar kendine daha sağlam bir yasal zemin bulmuştur. Bu maddede ilköğretim şu şekildedir:

- 1 - Şehir ve kasaba gündüz,
- 2 - Şehir ve kasaba yatı,
- 3 - Köy gündüz,
- 4 - Köy yatı mektepleridir.

Şehir ve kasaba yatı mekteplerini muhtaç kimsesiz çocuklara mahsus olmak üzere Maarif vekâleti açar. Köy yatı mektepleri, mektebi olmayan köylerin çocuklarına

mahsustur (Maarif Teşkilatına Dair Kanun, 1926). Köy yatı mektepleri incelendiğinde, çeşitli sebeplerden dolayı okulu bulunmayan 8 ya da 10 köyün çocuklarını bir köyde toplayarak burada eğitim görmelerini sağlamayı amaçlamıştır. Köy Yatı Mektebi uygulamasında, okulun kurulduğu köyün, düzenli, temiz bir evi, yatı evi olarak seçilmekte ve buraya çevre köylerden gelen öğrenim çağındaki çocuklar yerleştirilmekteydi (Yördem,2009). Bu süreçte, 1923–1933 yılları arasında bütçeleri elverişli illerde, 1933–1938 yılları arasında bucak ve ilçe merkezlerinde, 1940 yılında ise merkezi köylerde gündüzlü ve pansiyonlu okullar açılmaya başlanmıştır (Aralpcan, 1998). 1953 yılında, Beşinci Milli Eğitim Şurası’nda bu konu tekrar dile getirilmiştir:

Çeşitli sebeplerle henüz ilkokul açılmamış, birbirine yakın küçük köylerin bulunduğu yerlerde pansiyonlu ve yatılı ilkokullar, gündüzlü bölge okulları açılması, gezici öğretmenlikler ihdası derpiş edilmiş ve okulun faaliyetini istihsal hayatının icaplarına uydurmak üzere mevsiminde yayla, otlak ve bağlara taşınan köylerin okullarının da oralarda vazifelerine devam etmeleri dikkate alınmıştır (*Beşinci Milli Eğitim Şurası*, 1953).

Beşinci Milli Eğitim Şurası’nda belirtilen öngörü, 1961 yılında 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile yasal zemine oturtulmuştur. İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda yatılı okullar ile ilgili şu bilgi geçmektedir: Çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olan birbirlerine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde gündüzlü, yatılı, pansiyonlu bölge, okulları ve gezici okullar açılabilir ve gezici öğretmenler görevlendirilir (T.C Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, 1961). Bahsedilen öngörünün yasal zemini oturtulmasından sonra 1976’ya kadar tüm yatılı bölge okullarında Temel Eğitim Modeli uygulamasına geçildi (Yördem, 2009). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunuyla, uygulanmaya başlanan temel eğitim modeli ile birlikte yatılı okulların statüsü yenilendi. 1961’de belirtilen durumdan biraz farklı olarak, isim olarak da bir değişikliğe gidilmiş olup nüfusu az ve dağınık olan yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezî durumda olan köylerde temel eğitim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmamanın mümkün olmadığı yerlerde temel eğitim yatılı bölge okulları (TEYBO) kurulur, ibaresi kullanılmıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). 1983’te 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda tekrardan değişikliğe gidilmiş, var olan “temel eğitim” kavramı yerine “ilköğretim” kavramı kullanılmaya

başlanmıştır. Bu kavramın kullanımı ile mevcut yatılı okullar Temel Eğitim Yatılı Bölge Okulları ismi yerine Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ismini almıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1983). Süreç içinde sayısal değişimlere de uğrayan yatılı okullar, son olarak 2012 yılında 28360 sayılı yönetmelik değişikliği ile, Yatılı İlköğretim Bölge Ortaokulu ibaresi Yatılı Bölge Ortaokulu (YBO) halini almıştır. Bu okullar günümüzde bu isimle eğitim-öğretim hayatına devam etmektedir.

Tüm bu okullara bakıldığı zaman benzer birkaç hedefleri bulunmaktadır: imkanı olmayan öğrencileri imkan ile buluşturmak, bu imkanları buluştururken de her ne kadar net ifade edilmese de; toplum bilinci, vatan sevgisi, yurttaşlık aşlamak, ülkenin gelişimi için istekli bireyler yetiştirmek şeklinde alt amaçlar ifade edilebilir. Bu konuda literatürde geçen şu ifadeler anlam teşkil edebilir:

İstendik vatandaş ve askeri gücü sağlamak adına subay yetiştirmek, devletin kademelerine memur istihdamı sağlamak siyasi amacın ağır bastığı okullarda kendini göstermektedir. Devlet ordusuna yetişmiş subay, asker ihtiyacı ve siyasi idarede görev almaları için memur yetiştirmek adına erkek çocukları bu okullara gönderilirdi (Kaştan ve Demirel, 2017). Bilinirdi ki bu okullarda istenilen tip vatandaş daha kolay yetişecektir. Ayrıca, devletten bağımsız olarak çalışan ve halk arasında itibar kazanmış ilim adamlarının devletin yanında yer almalarının, siyasi otoritenin ve iç huzurun sağlanmasında büyük önem taşıdığını bilen Nizamülmülk, yaşadığı dönemde yatılı okullar veya eğitimin toplum mühendisliğinde ne derece etkili olduğu bilerek bu alanda gerekli çalışmalar sürdürmüştür (Bala, 2012).

Tarihsel olarak yatılı okullar ve Türkiye’de mevcut olan yatılı bölge ortaokulları özetle bu şekilde ele alınabilir.

2.3) Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları Farkı

Yatılı okulların tarihçesi incelendiğinde, belli bir dönem yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu ilköğretim okulları kavramı ile karşılaşılmaktadır. İkisi arasındaki fark 2003 yılında Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü

tarafından yayımlanan Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları Yönetici Kılavuz Kitabı'nda şu şekilde ifade edilebilir:

Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO): nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde aynı yönetim altında kurulan, sekiz yıllık parasız yatılı ilköğretim kurumunu, **Pansiyonlu İlköğretim Okulu (PİO):** merkezi durumda olan yerleşim birimlerinde öğrencilerin parasız yatılı ve gündüzlü olarak eğitim-öğretim görmeleri için açılan ilköğretim kurumları olarak tanımlanmaktadır (*Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları Yönetici Kılavuz Kitabı*, 2003).

Bu tanımdan yola çıkarak YİBO'ların PİO'lardan farkının; YİBO'lar daha az nüfusun olduğu yerlerdeki yatılı okullara verilen isim şeklinde olduğu anlaşılabılır. PİO'lar ise daha merkezde bulunan kurumlar olarak ifade edilebilir. 2006 yılına gelindiğinde, PİO kavramına son verilip tüm yatılı ilköğretim okullarına YİBO ismi verilmiştir. 19.07.2006 tarih ve 11703 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı onayı ile, 222 sayılı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğın Tanımlar başlıklı 4 üncü maddesinin (ü) bendinde yapılan değişiklikle; "Pansiyonlu İlköğretim Okulu" adı kaldırılarak, yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okullarının tamamının 01.09.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere "Yatılı İlköğretim Bölge Okulu"na dönüştürüldü (Köroğlu, 2009).

Yukarıda yer alan tarihçede belirtildiğı üzere YİBO'lar da 2012 yılında YBO ismiyle anılmaya başlanmış ve günümüzde de böyle devam etmektedir.

2.4) Yatılı Bölge Ortaokullarının Açılma ve Kapanma Şartları

Yatılı bölge ortaokullarının açılıp kapanması "Milli Eğitim Bakanlığı Kurum Açma, Kapama ve Ad Verme Yönetmeliğı" ne bağılıdır. Bu yönetmeliğe göre, "birinci fıkrada dışında kalan Bakanlığa bağılı her derece ve türdeki kurumlar, şubat ayı sonuna kadar valiliğın teklifi ve ilgili genel müdürlüğün uygun görüşüne bağılı olarak Bakanlıkça açılır." (*Kurum Açma, Kapama ve Ad Koyma Yönetmeliğı*, 2020). Valiliğın teklifi ve ilgili genel müdürlüğün görüşüyle çalışmalara başlanır. Yatılı bölge ortaokulu açılma şartından ilgili yönetmelikte şu şekilde bahsedilmiştir:

(3) Yatılı bölge ortaokulu ve pansiyonlu imam hatip ortaokulu açılabilmesi için en az 8 en fazla 32 derslik, fen dersliğı, (Değişik ibare:RG-14/2/2019-30686) görsel sanatlar atölyesi ve/veya müzik dersliğı, teknoloji ve tasarım atölyesi, spor veya drama salonu, öğretim binasından bağımsız kız ve erkek öğrencilere ayrı ayrı toplam 100 öğrenci kapasiteli pansiyon bulunması ve açılacak okulun yerleşim biriminin merkezi konumda olması gerekir(Kurum Açma, Kapama ve Ad Koyma Yönetmeliğı, 2020).

Yapılan güncel yönetmelik incelemelerinde yatılı bölge ortaokullarının açılışı için ise ne gibi gerekli sebeplere ihtiyaç olduğuna net olarak ulaşılamamıştır, ancak geçmişte yürürlükte olan yönetmelikler ve literatürdeki çalışmalardan yola çıkarak YBO'ların açılışında göz önünde bulundurulmuş sebepler şunlar olabilir: Ayçin (2009)'e göre yatılı okulların açılması tek başına coğrafi özellik veya göçe ile bağlantılı değildir. Eğitimde fırsat ve olanak eşitliği ilkesi bağlamında, eğitim-öğretime ulaşmada zorluk çeken öğrencilerin gereklerinin karşılanması bu okulların varlığını ortaya çıkarmaktadır. Önceleri Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yoğun olan bu okullar zorunlu eğitim 8 yıla çıktıktan sonra yurt genelinde yaygınlaştı.

Bu konuda geçmiş yönetmelikler durumu şu şekilde ifade etmektedir:

1981 yılında Resmi Gazete'de yer alan Yatılı Pansiyonlu İlkokullar Yönetmeliği'nin Değiştirilmesi ve 6. Maddeye Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Yönetmelik'te nerelerde yatılı okul açılacağına değinilmiştir: Bu değişikliğe göre sosyal, ekonomik, sağlık şartları elverişli olan yerlerde açılır, ibaresi geçmektedir (Yatılı Pansiyonlu İlkokullar Yönetmeliği'nin Değiştirilmesi ve 6. Maddeye Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Yönetmelik, 1981). Diğer bir görüş ise şöyledir: Nüfusun küçük bölümler halinde toplandığı bölgelerde, her yerleşim birimine okul yapmak haliyle devlet için büyük bir ekonomik zorluğu da getirecektir. Bu nedenle, MEB, eğitim ve öğretim hizmetlerini bu tarz yerlerde belli merkezlerde toplamak amacıyla bölgeye ait yatılı veya pansiyonlu ilköğretim okulları açmıştır (Gönen Cengiz, 2008). Yatılı bölge ortaokullarının açılma sebepleri literatür ve geçmiş yönetmeliklere göre, özetle, coğrafi özellikler, fırsat eşitliği çabası, bölgenin sosyal ve ekonomik şartları, MEB'in bir bölgedeki tüm öğrencileri tek okulda toplama isteği, şeklinde anlaşılabilir.

Yatılı bölge ortaokullarının kapatılması ile ilgili ise bilgiler şu yöndedir: Milli Eğitim Bakanlığı Kurum Açma, Kapama ve Ad Verme Yönetmeliği'nin belirlediği kriterlere göre:

Madde 13:

(1)

a) Kurumun faaliyet gösterdiği bina ve tesislerin kullanılamayacak derecede harap olması ve bu durumun teknik rapor ile tespit edilmesi,

b) Okullar hariç olmak üzere kurumun verdiği hizmetin verimliliğinin azaldığının Bakanlıkça veya valilikçe mahallinde yaptırılan inceleme raporuyla belirlenmesi

c) Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendi ile getirilen istisna hariç toplam öğrenci sayısının okul öncesi ve ilkokullarda 10; ortaokullarda, imam hatip ortaokullarında ve yatılı bölge ortaokullarında 30, ortaöğretim kurumlarında ise 40'ın altına düşmesi hallerinde kapatılır.

(2) Yangın, deprem, sel baskını, heyelan gibi mücbir sebepler dışında kurumun kapatılması durumunda; özel eğitim kurumları hariç olmak üzere, kapatılma gerekçelerinin detaylı bir şekilde yer aldığı inceleme raporu valilik görüşü ile birlikte en geç nisan ayının sonuna kadar Bakanlığa gönderilir.

(3) Kapatılan kurumlardaki öğrencilerin eğitim-öğretime devam edebilmeleri için valilikçe gerekli tedbirler alınır ve bu tedbirler kapatma teklifinde belirtilir.

Yukarıda belirtilen hususlar yatılı bölge ortaokullarının kapatılmasıyla bağlantılıdır. Bu kapatma maddeleri dışında başka durumların da olabileceği çeşitli zamanlarda gazete ve haber internet sayfalarında yer almıştır. Örneğin 2013 yılına ait bir haberde yatılı bölge ortaokullarının kapanması şu şekilde ele alınmıştır:

Hükümetin sürpriz bir şekilde YBO'ları kapatma kararının altında iki gerekçe öne sürülüyor. Bunlardan ilki güvenlik. Buna göre, devletin güvenlik birimleri özellikle Doğu ve Güneydoğu'daki yatılı okullardaki örgütlenme ve propagandaya dikkat çekti. İkinci sebep ise aile olarak gösteriliyor, küçük yaştaki çocukların anne ve babalarıyla kalarak eğitim hayatlarını sürdürmesi için gerekenlerin yapılması istenmektedir (Şahin, 2013).

Yatılı bölge ortaokullarının kapatılma sebepleri literatür ve geçmiş yönetmeliklere göre, özetle, tesislerin harap olması, inceleme raporu sonrası okulun kullanıma uygun olmadığının belirlenmesi, öğrenci sayısının 40'ın altına düşmesi, güvenlik gerekçesi gibi sebeplerle açıklanabilir.

Yatılı bölge ortaokullarının açılma, kapanma şartları literatür ve mevcut/geçmiş yönetmeliklerden edinilen bilgiler ışığında bu şekilde özetlenebilir.

2.5) Sayısal Verilerle Yatılı Bölge Ortaokulları

Yatılı bölge ortaokullarındaki öğrenci sayılarının, Milli Eğitim Bakanlığı'na ait resmi ve özel okullar dahil tüm ortaokullardaki öğrenciler arasında belli değişimler göstermektedir. Bu değişimler sayısal olarak ve oransal olarak aşağıdaki tablolarda sunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca yatılı bölge ortaokullarının adet olarak sayıları, Milli Eğitim Bakanlığı'na resmi ve özel dahil toplam ortaokul sayısı ile de karşılaştırma

yapılmıştır. Ortaya çıkan değişim tablolara yansıtılmaya çalışılmıştır. Veriler, MEB'in her yıl Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından paylaştığı "Resmi İstatistikler"den elde edilmiştir. En son 10 Eylül 2021'de yayımlanan verileri de içeren tablo şu şekildedir:

Tablo 1.1: Ortaokul Öğrenci Sayıları ve YBO Öğrenci Sayıları Karşılaştırması

Eğitim-Öğretim Yılı	Ortaokuldaki Toplam Öğrenci Sayı	YBO Kayıtlı Öğrenci Sayısı	Oran(%)
2012-2013	5 566 986	171 854	3,08
2013-2014	5 478 399	159 053	2,90
2014-2015	5 278 107	117 305	2,22
2015-2016	5 211 506	94 455	1,81
2016-2017	5 554 415	89 979	1,60
2017-2018	5 590 134	78 262	1,40
2018-2019	5 627 075	70 437	1,25
2019-2020	5 701 564	65 637	1,15
2020-2021	5 212 969	57 050	1,09

Kaynak: (Resmi İstatistikler, 2021)

Tabloya göre Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel ortaokuldaki toplam öğrenci sayısı 2012-2013'ten 2020-2021 dönemine gelindiğinde 5.666.986 öğrenciden 5.212.969 öğrenciye yaklaşık %6 azalış göstermiştir. Yatılı bölge ortaokullarında kalan öğrenci sayısı 2012-2013'ten 2020-2021 dönemine gelindiğinde 171.854 öğrenciden 57.050 öğrenciye yaklaşık %66 azalış göstermiştir. Yatılı bölge ortaokullarında kalan öğrenci sayıları, ortaokula giden toplam öğrenci sayısı içerisinde oransal olarak incelendiğinde, yatılı okula giden öğrenciler 2012-2013 döneminde yaklaşık %3'lük bir pay oluştururken, 2020-2021 döneminde %1'lik bir pay içermektedir. Her ne kadar sayılar küçük dursa da yaklaşık %64'lük göze çarpan bir

daralma söz konusudur. Yatılı bölge ortaokullarındaki öğrencilerin hem sayısal hem de oransal anlamda azalış gösterdiği bu şekilde incelenebilir.

Yukarıdaki tablodan farklı olarak, aşağıdaki tabloda Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel ortaokullarının sayısı ile yatılı bölge ortaokullarının sayısı adet olarak karşılaştırılmıştır.

Tablo 1.2: Ortaokul ve YBO Sayıları Karşılaştırma

Eğitim-Öğretim Yılı	Toplam Ortaokul Sayısı	YBO Sayısı	Oran (%)
2012-2013	16 987	468	2,75
2013-2014	17 019	429	2,52
2014-2015	16 969	387	2,28
2015-2016	17 343	341	1,96
2016-2017	17 879	325	1,81
2017-2018	18 745	312	1,66
2018-2019	18 935	304	1,60
2019-2020	19 268	302	1,56
2020-2021	19 025	286	1,50
2021-2022	_*	271	_*

Kaynak: (2022 Şubat Tebliğler Dergisi; Resmi İstatistikler, 2021)

Tabloya bakıldığında, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel okulların toplam adet sayısı 2012-2013'ten 2020-2021 dönemine gelindiğinde 16.987 okuldan 19.025 okula yaklaşık %12 artış göstermiştir. Yatılı bölge ortaokullarının toplam adet sayısı 2012-2013'ten 2021-2022 dönemine gelindiğinde 468 yatılı bölge ortaokulundan 271 yatılı bölge ortaokuluna yaklaşık %42 azalış göstermiştir. 2012-2013 döneminde yatılı bölge ortaokullarının adet sayısı, toplam ortaokullarının adet sayısının yaklaşık %2,75'ine denk gelirken, 2020-2021 döneminde yaklaşık %1,50'ine denk gelmektedir. Diğer bir değişle yatılı bölge ortaokullarının adet sayısı, toplam ortaokullarının içerisinde yaklaşık %45 oranında azalış göstermiştir.

Yatılı bölge ortaokullarının 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı'na ait adet sayıları, çalışmanın güncel olması adına, 2022 Şubat ayında yayımlanan ve okul hizmet puanlarını içeren Tebliğler Dergisi isimli dosyadan elde edilmiştir. Ancak toplam ortaokul sayıları her yıl Eylül ayında yayımlandığı için 2021-2022 eğitim öğretim yılı güncel ortaokul sayılarına ulaşamamış, bu oran hesaplanırken 2020-2021 dönemi üzerinden hesaplanmıştır.

Aşağıdaki tabloda ise, Mardin'deki toplam ortaokul öğrenci sayıları, Mardin'de hala işlevsel olan Ömerli Gazi YBO ve Yeşilli YBO öğrenci sayıları, bu YBO öğrenci sayılarının Mardin'deki toplam ortaokul öğrenci sayısı içerisindeki dağılımı gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1.3: Mardin'deki Toplam Ortaokul Öğrenci Sayısı ve YBO Öğrenci Sayıları

Eğitim- Öğretim Yılı	T.O.Ö.S*	Ömerli Gazi YBO Öğrenci	Oran(%)	Yeşilli YBO Öğrenci	Oran (%)
2012-2013	85 027	420	0,493	424	0,498
2013-2014	83 140	486	0,584	398	0,478
2014-2015	78 192	315	0,402	356	0,455
2015-2016	76 420	254	0,332	363	0,475
2016-2017	82 117	245	0,298	358	0,435
2017-2018	82 904	254	0,306	345	0,416
2018-2019	82 470	350	0,424	343	0,415
2019-2020	82 592	287	0,347	336	0,406
2020-2021	75 566	274	0,362	322	0,426

Kaynak: (Resmi İstatistikler, 2021)

T.O.Ö.S*= Mardin'deki toplam ortaokul öğrenci sayısı

Tabloya bakıldığında, 2012-2013 döneminde Mardin'deki toplam ortaokul öğrenci sayısı 85.027 iken, 2020-2021 döneminde 75.566 öğrenciyle yaklaşık %11 azalış göstermiştir. Ömerli Gazi YBO'daki öğrencilerin sayısı 2012-2013 döneminde 420 iken, 2020-2021 döneminde 274 öğrenciyle yaklaşık %34 azalış göstermiştir. Bir diğer YBO olan Yeşilli YBO'da ise öğrencilerin sayısı 2012-2013 döneminde 424

iken, 2020-2021 döneminde 322 öğrenciyle yaklaşık %24 azalış göstermiştir. Ömerli YBO'daki öğrencilerin, Mardin'deki toplam ortaokul öğrenci sayısı içerisindeki oranı incelendiğinde, 2012-2013 döneminde yaklaşık %0,493'lük bir oran varken, 2020-2021 döneminde yaklaşık %0,362'lik bir oran mevcuttur, bu oran Mardin'deki toplam ortaokul öğrenci sayısı içerisinde, Ömerli Gazi YBO öğrenci sayısının payının yaklaşık %26 azalış gösterdiğini belirtmektedir. Yeşilli YBO'daki öğrencilerin, Mardin'deki toplam ortaokul öğrenci sayısı içerisindeki oranı incelendiğinde, 2012-2013 döneminde yaklaşık %0,498'lik bir oran varken, 2020-2021 döneminde yaklaşık %0,426'lık bir oran mevcuttur, bu oran Mardin'deki toplam ortaokul öğrenci sayısı içerisinde, Yeşilli YBO öğrenci sayısının payının yaklaşık %14 azalış gösterdiğini belirtmektedir. Mardin'deki toplam ortaokul öğrenci sayısına ulaşılırken Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Resmi İstatistikleri"nden faydalanılırken, yatılı bölge ortaokullarını yıllara göre öğrenci sayıları okul idarelerinin sahip olduğu veriler ışığında analize tabi tutulmuştur.

Aşağıdaki tabloda Mardin'in ilçelerinde yıllara göre YBO varlığı sunulmuştur.

Tablo 1.4: Mardin İlçelerinde YBO Varlığı

Eğitim-Öğretim Yılı	Mardin İlçelerinde YBO Varlığı	Toplam Adet
2012-2013	Derik / Ömerli / Dargeçit / Midyat / Yeşilli	5
2013-2014	Ömerli / Dargeçit / Midyat / Yeşilli	4
2014-2015	Ömerli / Yeşilli	2
2015-2016	Ömerli / Yeşilli	2
2016-2017	Ömerli / Yeşilli	2
2017-2018	Ömerli / Yeşilli	2
2018-2019	Ömerli / Yeşilli	2
2019-2020	Ömerli / Yeşilli	2
2020-2021	Ömerli / Yeşilli	2

Kaynak: 2012-2021 yılları arasında yayımlanan Tebliğler Dergisi

Tabloya göre, 2012-2013 döneminde Mardin’de 5 adet YBO bulunurken 2014-2015 döneminden sonra bu sayı Ömerli ve Yeşilli ilçelerindeki YBO’larla 2 olmuştur. Aşağıdaki tabloda ise 2021-2022 yılı bölge ve illere göre YBO sayıları verilmiştir.

Tablo 1.5: Bölge ve İllere Göre Yatılı Bölge Ortaokulu Sayısı

Marmara	Ege	Akdeniz	Güneydoğu Anadolu	İç Anadolu	Doğu Anadolu	Karadeniz
Balıkesir:6	Afyon:6	Adana:7	Adıyaman:0	Aksaray:1	Ağrı:14	Amasya:1
Bilecik:0	Aydın:0	Antalya:5	Batman:4	Ankara:1	Ardahan:4	Artvin:2
Bursa:2	Denizli:3	Burdur:0	Diyarbakır:8	Çankırı:1	Bingöl:9	Bartın:2
Çanakkale:1	İzmir:3	Hatay:3	Gaziantep:2	Eskişehir:1	Bitlis:20	Bayburt:0
Edirne:0	Kütahya:0	Isparta:2	Kilis:2	Karaman:2	Elazığ:2	Bolu:0
İstanbul:0	Manisa:1	Mersin:5	Mardin:2	Kayseri:6	Erzincan:2	Çorum:5
Kırklareli:0	Muğla:0	Kahramanmaraş:7	Siirt:3	Kırıkkale:0	Erzurum:14	Düzce:1
Kocaeli:0	Uşak:0	Osmaniye:3	Şanlıurfa:0	Kırşehir:0	Hakkari:5	Giresun:6
Sakarya:1				Konya:3	Iğdır:3	Gümüşhane:3
Tekirdağ:0				Nevşehir:0	Kars:12	Karabük:0
Yalova:0				Niğde:3	Malatya:2	Kastamonu:11
				Sivas:10	Muş:9	Ordu:2
				Yozgat:0	Şırnak:1	Rize:1
					Tunceli:2	Samsun:9
					Van:15	Sinop:5
						Tokat:4
						Trabzon:1
						Zonguldak:0
Toplam:10	Toplam:13	Toplam:32	Toplam:21	Toplam:28	Toplam:113	Toplam:54
Genel Toplam:271						

Kaynak: (2022 Şubat Tebliğler Dergisi, 2022)

Tabloya göre, en fazla YBO bulunan bölge 113 adet YBO bulunan Doğu Anadolu Bölgesi; en az YBO bulunan bölge 10 adet YBO bulunan Marmara Bölgesidir. En fazla YBO bulunan il 20 adet YBO bulunan Bitlis iken hiç YBO bulunmayan iller: Bilecik, İstanbul, Kırklareli, Kocaeli, Tekirdağ, Yalova, Aydın, Kütahya, Muğla, Uşak, Burdur, Adıyaman, Şanlıurfa, Kırıkkale, Nevşehir, Yozgat, Bayburt, Bolu, Karabük, Zonguldak illeridir.

Sayı ve oranlarla ilgili yatılı bölge okullarının değişimi literatürdeki bir çalışmayla karşılaştırılmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1995-1996 döneminin bölgesel yatılı bölge ilköğretim okullarının sayısal durumunu yazdığı tezde sunan Aralpcan (1998), Karadeniz Bölgesinde 18, Doğu Anadolu Bölgesinde 58, Marmara Bölgesinde 4, İç Anadolu Bölgesinde 9, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 28, Akdeniz Bölgesinde 6, Ege Bölgesinde 1 toplam 124 yatılı ilköğretim bölge okulundan bahsetmiştir. Güncel çalışmada ise Karadeniz Bölgesinde 54, Doğu Anadolu Bölgesinde 113, Marmara Bölgesinde 10, İç Anadolu Bölgesinde 28, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 21, Akdeniz Bölgesinde 32, Ege Bölgesinde 13 toplam 271 yatılı bölge ortaokuluna ulaşılmıştır.

Çalışmalar karşılaştırıldığında, 1995-1996 döneminde 124 yatılı ilköğretim bölge okuldan 18'i Karadeniz Bölgesinde bulunarak yaklaşık %14'lük bir paya sahipken, 2021-2022 döneminde 271 yatılı bölge ortaokulundan 54'ü Karadeniz Bölgesinde bulunarak yaklaşık %20'lik bir paya sahip olmuştur.

1995-1996 döneminde 124 yatılı ilköğretim bölge okuldan 58'i Doğu Anadolu Bölgesinde bulunarak yaklaşık %47'lik bir paya sahipken, 2021-2022 döneminde 271 yatılı bölge ortaokulundan 113'ü Doğu Anadolu Bölgesinde bulunarak yaklaşık %42'lik bir paya sahip olmuştur.

1995-1996 döneminde 124 yatılı ilköğretim bölge okuldan 4'ü Marmara Bölgesinde bulunarak yaklaşık %3,22'lik bir paya sahipken, 2021-2022 döneminde 271 yatılı bölge ortaokulundan 10'u Marmara Bölgesinde bulunarak yaklaşık %3,69'luk bir paya sahip olmuştur.

1995-1996 döneminde 124 yatılı ilköğretim bölge okuldan 9'u İç Anadolu Bölgesinde bulunarak yaklaşık %7'lik bir paya sahipken, 2021-2022 döneminde 271 yatılı bölge ortaokulundan 28'i İç Anadolu Bölgesinde bulunarak yaklaşık %10'luk bir paya sahip olmuştur.

1995-1996 döneminde 124 yatılı ilköğretim bölge okuldan 28'i Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunarak yaklaşık %22'lik bir paya sahipken, 2021-2022 döneminde 271 yatılı bölge ortaokulundan 21'i Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunarak yaklaşık %8'lik bir paya sahip olmuştur.

1995-1996 döneminde 124 yatılı ilköğretim bölge okuldan 6'sı Akdeniz Bölgesinde bulunarak yaklaşık %5'lik bir paya sahipken, 2021-2022 döneminde 271 yatılı bölge ortaokulundan 32'si Akdeniz Bölgesinde bulunarak yaklaşık %12'lik bir paya sahip olmuştur.

1995-1996 döneminde 124 yatılı ilköğretim bölge okuldan 1'i Ege Bölgesinde bulunarak yaklaşık %1'lik bir paya sahipken, 2021-2022 döneminde 271 yatılı bölge ortaokulundan 13'ü Ege Bölgesinde bulunarak yaklaşık %5'lik bir paya sahip olmuştur.

İki çalışmanın bölgesel sayıları karşılaştırıldığında, Karadeniz, Marmara, İç Anadolu, Akdeniz, Ege Bölgelerinde yatılı bölge ortaokullarının toplam oran içerisinde artış gösterdiğini; Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde ise toplam oran içerisinde azalış gösterdiği söylenebilir.

Yukarıdaki tablolardan özetle şu bilgiler elde edilebilir:

- 1) Türkiye'de bulunan ortaokul öğrenci sayısı ve YBO öğrenci sayısı karşılaştırması
- 2) Türkiye'de bulunan toplam ortaokul sayısı ve YBO sayısı karşılaştırması
- 3) Mardin'de bulunan ortaokul öğrenci sayısı ve YBO öğrenci sayısı karşılaştırması
- 4) Mardin'de bulunan YBO'ların yıllara göre varlığı
- 5) Bölge ve illere göre YBO sayısı

2.6) Taşımali Eğitimin Yatılı Bölge Ortaokulları Üzerindeki Etkisi

1989-1990 öğretim yılının ikinci yarısında denemek üzere uygulanmaya başlayan taşımali eğitim, Milli Eğitim Bakanlığınca özellikle kırsal bölgede ilköğretimi yaygınlaştırmak, kalite artırımı, yerleşim birimlerinin eğitim yükünün azaltılması amaçlarıyla uygulanmaya başlandı (Kefeli, 2005). Taşımali eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği'nde detaylı olarak ele alınmıştır. İlgili yönetmeliğin 8.maddesinde öğrencisi taşınacak okullar ve yerleşim yerinde aranacak şartlar şu şekildedir:

- a) Nüfusun az veya dağınık olması, öğrenci sayısındaki yetersizlik, yerleşim yerinin coğrafi özellikleri, yol şartları,
- b) Eğitime erişim ihtiyacı olan öğrencinin sürekli veya geçici ikamet ettiği yerleşim yerinde bu ihtiyacı karşılayacağı türde eğitim kurumu bulunmaması veya bu kurumların kapalı olması,
- c) Doğal afetler, salgın hastalıklar, can ve mal kaybı tehlikesi gibi ani ve beklenmedik olayların ortaya çıkması ve/veya bu olaylar sonucunda; tamir, güçlendirme, bertaraf veya tedavi çalışmaları yapılıyor olması,
- ç) Göçler ve mevsimlik işçi hareketleri olması, gibi özellikler aranır.

Yukarıdaki a) bendindeki durum, yatılı bölge ortaokullarının açılma şartlarındaki durumla paralellik göstermektedir. Her iki uygulama da nüfusun az veya dağınık olduğu noktalarda uygulanmaktadır; bu yüzden birbirleri üzerinde etkili olabilmektedir. Benzer ihtiyaçlara çözüm olarak seçilen bu uygulamalardan dolayı, gerek karar vericiler açısından gerek öğrenciler ve veliler açısından yatılı bölge okullar ve taşımali eğitim ağır basan yönleriyle sayısal anlamda ikisinden birine yönelme eğilimi göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, kırsal alanda yaşayan öğrenciler ya taşımali eğitim ya da yatılı bölge ortaokulları ile eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir; bu durum da yatılı bölge ortaokullarına olan talebi etkilemektedir. Taşımali eğitimin, yatılı bölge ortaokullarına olan talebe etkisi ise yatılı bölge ortaokullarına gidecek öğrenci sayısında şu sebeplerden azalışa neden olabilmektedir: Yatılı okul uygulamaları gerek öğrencileri ailelerinden ayırması gerekse maddi olarak taşımali eğitimden çok daha yüksek maddi giderlere neden olmaktadır. Bu nedenle yatılı okul uygulamalarının yerine taşımali eğitim öncelikli olarak tercih edilmektedir (Cinoğlu vd., 2014). Ayrıca taşımali eğitim pilot uygulama aşamasındayken, taşımali eğitimi

cazip yapan sebepler şu şekildedir: Merkezlere taşınan okullar için yakacak, elektrik, su, kırtasiye, donatım, ders araç-gereci için ödenek harcanmadığı ve öğretmen, yatırım, ders araç-gereçleri gibi kaynaklar belirli noktalara yöneltilerek kaliteli eğitim ortamı hazırlandığı gibi sebeplerden bahsedilmiştir (Şan, 2012).

Taşınalı eğitimin, yatılı bölge ortaokullarına olan talebe ilişkin bu gibi etkileri olabilmektedir.

2.7) Yatılı Okullarda Eğitimin İşlevlerinin Yansımaları

Yatılı okullar, giriş kısmında bahsedilen eğitimin işlevlerinden birkaçı olan toplumsal işlev, ekonomik işlev ve siyasal işlevin karşılığının görüldüğü kurumlar olarak görülebilir. Bu işlevlerin yatılı okullardaki yansımaları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Toplumsal olarak yatılı okullar, bu okullarda bulunan öğrencilerin bir bütün halinde hareket etmelerini, mevcut kurallara benzer tepkiler geliştirmeyi sağlayabilir. Okuldaki öğrenciler şartların gereği olarak küçük bir toplum gibi hareket etmeye adapte olur. Bu küçük toplumlar, diğer okullardaki öğrencilere nazaran günün 24 saati bu kurumlarda yaşantısını sürdürdüğü için bireyin toplumsallaşması daha hızlı olacaktır. Karaküçük (2013)'ün ifadeleriyle; yatılı okullar, bu okuldaki çocuklara aile ve akrabalarından daha fazla imkan tanır, öğrenciyi beklenilenden daha fazla geliştirir. Böyle bir ortam öğrencinin okul dışında bir şeyle uğraşmamasını da sağlar. Okul dışında başka bir şeyle ilgilenmeyen çocuk, örgün eğitimin kazanımlarını kazanma ihtimalini yükseltir hatta garanti eder. Ülke yöneticileri, bu toplumsal işlevin farkındadır ve bu yüzden gerekli koşullarda bu kozu kullanır, diye açıklanabilir. Bu şekilde toplum olma bilinci ve topluma sahip çıkma içgüdüsüne sahip bireylerin sayısı artacaktır. Yatılı olan okullarda toplumsal işlevin yansımaları bu şekilde özetlenebilir.

Yatılı okulların ekonomik işlevi ise, maddi imkanı az olan ailelerin çocuklarının okulla buluşmasına olanak sağlamasıdır, denebilir. Bu sayede nitelikli işgücü ihtimalinde uzun vadede artış gözlemlenecektir. Nitelikli işgücü artışı ülke ekonomisine olumlu etki sağlayacaktır. Eğitimli bireylerin bilim ve teknolojiye katma

değerli ürünler ortaya atma oranının daha fazla olması ülkenin ekonomik olarak ilerlemesini de sağlayacaktır. Geniş çerçevede, yatılı okulların bu yönde bir ekonomik işlevinden söz edilebilir. Diğer bir açıdan bakıldığında, geçmişte, bu okullar çevrenin sağlık, tarım, halk eğitim ve her türlü kalkınma faaliyetine merkez vazifesi görürdü. Çevrenin ihtiyaçlarına göre; biçki-dikiş, örgü, dokuma, ev idaresi, yiyecek, içeceklerle ilgili kurslar açarlardı (Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları Yönetici Kılavuz Kitabı, 2003). Bu sayede ekonomik gelir de elde edilirdi. Yatılı okullar ekonomik olarak bulunduğu bölgeyi yeri ve zamanı geldiğinde bu şekilde kalkındırabilir.

Yatılı okulların siyasal işlevi ise, daha uyumlu yurttaş yetiştirmek olarak açıklanabilir. Bu okullar, bulundukları bölgenin kültürel yaşantısını, yaşam biçimini düşünce tarzını etkileyen okullardır. Er (2008)'in ifadeleriyle, bu okullar demokratik hak ve özgürlükler konusunda bilinçlenmeye yol açar, düşünce ve yaşam tarzında gelişmelere öncülük eder. Düşünceye etki eden her kurum, siyasal beklentileri olan her hükümet için bir ideolojik propaganda aracı ihtimali taşır. İdeolojik beklentiler içinde olan ideolojik devletin; siyasal toplumlaşmada kullandığı en önemli enstrümanlardan biri okuldur. Okullar ile mevcut ideolojinin öngördüğü eğitim müfredatıyla bireyleri şekillendirme yoluna gidilir (Candan ve Işık, 2019) Daha önce de belirtildiği üzere yatılı okullarda eğitim 24 saat sürmektedir. Bu olgu, ideolojik beklentiler için uygun ortamı sağlamaktadır. Bu okullardaki öğrencileri istenilen şekilde tek tipleştirmek, düşünce şekillerini biçimlendirmek, uyumlu ve hükümet yanlısı yurttaş yetiştirmek daha kolay bir hal alabilir. Yatılı okulların siyasal işlevi bu çerçevede ele alınabilir.

2.8) 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde Yatılı Bölge Ortaokulları

Bu bölümde yatılı bölge ortaokullarının gelecekteki varlığının nasıl olacağının resmi olarak ifade edildiği bir belge olan “2023 Eğitim Vizyon Belgesi” ele alınmıştır. Bu belgede yatılı bölge ortaokulları çok kısıtlı olarak ele alınsa da, bu konuda fikir verebilir.

2018 yılında açıklanan “2023 Eğitim Vizyon Belgesi”nde yatılılık hakkında birkaç noktaya değinilmiştir. Bu belgeye göre, yatılılık imkanlarının ihtiyaç duyan tüm öğrencilere hitap edecek şekilde ülke genelinde yaygınlaşması düşünülmektedir (2023 Eğitim Vizyonu, 2018). Bu yaygınlaşma vaadinin sayısal olarak bir karşılığı tezin ilerleyen bölümlerinden “2.5 Sayısal Verilerle Yatılı Bölge Ortaokulları” bölümünde pek de gerçekleşmediği yorumu yapılabilir. Yaygınlaştırılması düşünülen yatılılık imkanları sayesinde düşünülen şudur: “...Bu suretle taşınalı eğitimin azalması ve elverişsiz şartlardaki öğrencilerin okul terkinin kısmen azaltılması hedeflenecektir.” ifadesi yer almaktadır. İlerleyen başlıklar altında “Literatür Taraması” bölümünde ele alınacak bir konu olan taşınalı eğitim, yatılı bölge ortaokullarının yerine geçebilecek eğitim türlerinden biri olarak ortaya atılmıştır, bu yüzden de taşınalı eğitimin yaygınlaştığı yerlerde yatılı bölge ortaokulları kapatılabilmekte ya da tam tersi durum görülebilmektedir.

Vizyon belgesinde bir diğer değinilen konu ise pansiyonlardaki yatılı öğrencilerin sosyal imkan, yemek, yatak gibi imkanların iyileştirilmesidir. Yatılı bölge ortaokullarını daha cazip kılmak için yapıldığı düşünülen bu çalışmalar belki de var olan talepteki değişime yönelik çabalardandır.

2023 Eğitim Vizyon Belgesi’nde yer verilen bu birkaç bölüm, yatılı bölge ortaokullarını Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hala dikkate alındığına işaret olabilir.

2.9) Eğitim Talebi

Bu bölümde yatılı bölge ortaokullarının, eğitimde arz ve talep kavramları ile olan ilişkisi üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

Arz, ekonomik bağlamda, belirli bir dönemde ve piyasada satışa sunulan mal ve hizmet miktarı olarak tanımlanabilmektedir (Sarı, 2019). Sunmak ifadesi “arz” kelimesini anlamakta önemlidir. Çünkü eğitimde arzı anlamak için, sunulan hizmeti iyi anlamak gerekir. Eğitimde arz, okul öncesinden yükseköğrenime kadar eğitim hizmeti için arz edilen zaman, yer ve hizmet verilecek öğrenci sayısıdır. Yani, yukarıda bahsedilen süre zarfı içerisinde, eğitim hizmeti **sunmak** için ihtiyaç duyulan zaman, yer ve eğitim alacak öğrenci sayısı şeklinde anlamlandırmak yanlış olmayacaktır (Sançar, 2015). Genel ekonomide olduğu gibi eğitimde de arz ve talep birbiriyle ilişkili kavramlardır. Eğitimde, genel ekonomiden farklı olarak, eğitimde talep oluşmadan eğitim arzı gerçekleştirilir (Yılmaz, 2014). Bir örnekle açıklamak gerekirse örnek şu şekilde olabilir: Bir öğretim yılında kaç öğrencinin okulla buluşacağı tahmin dahilindeyse bu talebi karşılamak için gerekli bina, öğretmen, araç gereç ve diğer kaynakların önceden hazırlanıp arz edilmesi/sunulması gerekmektedir. Bu sayılar eksik kalırsa talep ortaya çıktığı anda eğitim sunmak mümkün olmayabilir.

Talep ise, ekonomik bağlamda, satın alma gücü ve herhangi bir gelir desteği ile bir ürünü, malı alma isteğidir. Diğer bir ifadeyle, gelire desteklenmiş istektir. Bu istek, alınacak hizmetin fiyatıyla ilişkilidir. Fiyat arttıkça hizmete olan talep azalmaktadır (Gümüş ve Şişman, 2014). Eğitimde talep kavramı ise, bireyin belli konuda, belli seviyede, belli bir eğitim kurumuna devam edebilme imkanı şeklinde tanımlanabilmektedir (Yılmaz, 1989). Eğitimde talebin Türkiye’de karşılığını incelemek gerekirse, özel okullar dışında, zorunlu ve ücretsiz eğitimin olduğu Türkiye’de talebi belirleyen, devlet tarafından eğitime ayrılan bütçedir. Bütçedeki değişimler o yıl içinde okula gidecek öğrenci sayısına kadar etkili olabilir. Eğitimde talebi bütçe dışında etkileyen unsurlar da bulunmaktadır. Bu unsurlar makro ve mikro olarak şöyle sıralanabilir:

1- Toplumun gelir seviyesi

2- Nüfus büyüklüğü

3- Nüfus yaş ve cinsiyet bakımından ayrımı

Yukarıdaki unsurlar makro unsurlar olurken aşağıda yer alan unsurlar mikro unsurlardır:

1- Tüketici tercihi

2- Gelir seviyesi

3- Fiyat ve eğitim talebi (Metin, 2014)

Yatılı bölge ortaokulları ve arz-talep konusu incelendiğinde 2012'den itibaren yatılı bölge ortaokullarına giden öğrenci sayısında bir düşüş gözlenmektedir. Yatılı bölge ortaokullarının sayısında da yıllara göre bir düşüş vardır. Bu duruma bakılarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından arz edilen –sunulan- okul sayısı azaldığı için talepte de haliyle düşüş gözlenebilmektedir. Çalışmanın sonuçlarında, var olan talebe etki ettiği düşünülen kavramlara ulaşılması beklenmektedir.

2.10) İstendik Yurttaş/Vatandaş

Yurttaşlık dönem dönem değişime uğrayan, birçok etkenden etkilenen bir olgu olup tarihsel bir dinamikliğe sahiptir, denebilir. Günümüzde Arapçadan Türkçeye geçmiş olan vatandaşlık kavramının karşılığı olarak kabul edilen yurttaşlık; bazı çevreler tarafından iki farklı kavram olarak ele alınabilmektedir. Bu metinde yurttaşlık ve vatandaşlık eş anlamlı kelimeler oldukları varsayılmıştır. Önceleri kan, soy, ırk gibi kavramlarla açıklanmaya müsait olan yurttaşlık, küreselleşmenin getirmiş olduğu modern devlet anlayışı ile şu şekilde ele alınabilmektedir: Vatandaşlık, artık, ortak tarih, kültür ve din gibi ortak kimlikleri merkezde tutan kavramlar üzerine inşa edilmektedir. Burada dönemin şartları oldukça etkili olabilmektedir; son yıllarda artarak devam eden küresel göçler homojen bir yapıda olması beklenen ulus kavramını zamanla aşındırmaktadır (Aykutalp, 2017). Son yıllarda ulus-devlet yurttaşlık anlayışı, küresel yurttaşlık anlayışına doğru yönelmektedir (Güngör, 2017). Değişen ve

zamanla aşınan ulus, vatandaş/yurttaş kavramına da etki edebilmektedir; bu etki yurttaş/vatandaş kavramlarının yeniden yorumlanması ve yeni bakış açıları geliştirmeyi beraberinde getirebilmektedir. Bu bakış açılarındaki gelişmeler politik bağlamda ulus-devlet anlayışıyla ilişkili yurttaşlık politikalarından; küreselleşme anlayışı temelli yurttaşlık politikalarına geçişe sebep olabilmektedir (Güngör, 2017). Bu kavramların yeniden ele alınmasında birkaç etkenden söz etmek mümkündür. Kısaca bahsetmek gerekirse göçler dışında iletişim ve ulaşımın gelişme göstermesi, iktidarın sorgulanması ve eşit dağılım talepleri, yeni rejimlerin varlığı vatandaşlığın son dönemdeki belirleyicilerinden olmuştur. Ekonomik, sosyal ve kültürel şartlar da bu konuya etkisi olan maddelerde sayılabilir (Isin ve Turner, 2002). Vatandaşlık/yurttaşlık kavramı değişime uğradıkça iktidarların inşa etmeye çalışacağı “istendik vatandaş/yurttaş” figürü de değişime uğrar. Bu değişimi iktidarlar eğitim aracılığıyla takip etmek ve toplumu bu yolu kullanarak şekillendirme çabasına girer. Vatandaşlık tanımının zaman içinde değişmesinin etkisiyle vatandaşlık eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği de değişime uğramıştır. Bu durum Türkiye’de ders kitapları (Güneş, 2019), geçmişte uygulanan ve hala etkisi sürdüğü belirtilen davranışçı eğitim modeli (Medeniyet İnşası Türkiye Vizyonu, 2015) gibi eğitsel araçlarla kontrol altına alınmaya çalışılmaktadır. Okullarda “yurttaşlık bilgisi”, “vatandaşlık” benzeri derslerin öğretim programında yer alması, modern merkezi devletlerin gelişimi sonrası eğitimin dönüştürücü rolünün kural koyucu-yöneticiler tarafından fark edilmesi sonrası olmuştur, denebilir. Çünkü vatandaşlık eğitimi kamusal sistemin önemli işlevlerindendir, bu eğitim o toplumda verilecek derslerden, işlenecek konularda tutun da sınıfların oturma düzeni, kapasitesi gibi özelliklere kadar pek çok değişkeni etkiler. Yani, bir bakıma, tüm müfredatı etkileyen en önemli hedef ve ilkelerden birisidir (Tok, 2005). Bu verilen vatandaşlık bilgisi, yurttaşlık bilgisi gibi dersler günün şartlarına göre de zaman içinde değerlendirilip şekillenmektedir. Çünkü dersler, öğretim programları sabit bir şekle bağlı kalmadan, her memleketin siyasal, sosyal, ekonomik durumları ve içinde bulunduğu şartlardaki gelişmelere paralel olarak sürekli bir gelişme içindedir (Üstel, 2004). Vatandaşlar da eğitim-öğretimin neredeyse her aşamasında mevcut siyasal, toplumsal, ekonomik değerleri ve yaşamsal pratikleri

kazanmak ve iyi yurttaş olabilmek için daha çok çalışırlar. Vatandaşlardan beklenen iyi vatandaş olma yolunda bir bakıma iktidarı da içselleştirmesidir (Beltekin, 2014).

Yeni bir düzen kurulmak istenen cumhuriyetin ilk yıllarında da bu fikirlerin oldukça üzerinde duruldu. Atatürk'ün "Öğretmenler yeni nesil sizin eseriniz olacaktır." sözünden de anlaşılacağı üzere eğitimin istendik vatandaşa ulaşmada bir yol olduğu bilinci mevcuttu. Hatta bu konuda "Vatandaş İçin Medeni Bilgiler" isimli bir kitaba sahip olan Atatürk, yurt bilgisi bir dersin gerekli olduğunu düşünmekteydi. Daha sonra uzun yıllar ve farklı baskılarla Atatürk'ün kitabı ders kitabı olarak okullarda okutuldu (Tezcan, 1997). İstendik vatandaş için bu çabalar yer alırken, bir diğer çaba istendik vatandaş ile yatılı okullar arasındaki bağı güçlendirmektir, denebilir. Yatılı okullar istendik vatandaş profilinin ortaya çıkabileceği eğitim kurumlarından birisi olarak görülebilir çünkü bu okulların bir siyasal işlevi olduğu düşünülür. Bu işlevi, topluma istendik vatandaş sağlayarak yapabilir. Çocuklarının devletine bağlı bir vatandaş olması beklentisiyle yatılı okulları tercih eden aileler olduğu gibi bu okullara zorunluluktan gönderen aileler de mevcuttur. İmkansızlıktan çocuğunu bu okula gönderen aileler, yatılı okulların bir bakıma karamsar tarafından çekiniyor olabilir çünkü yatılı okullar her zaman amaçlanan misyonu yerine getirirken sonuca kolay ulaşılan yerler olmamıştır. Bazı kesimler bu istendik vatandaş yetiştirmeyi bir asimilasyon projesi bağlamında görmektedir. Işık ve Arslan'a göre yatılı okullar sayesinde bu okula gelen çocukların aile nüfusu, kültürel durumları gibi unsurlar devlet tarafından daha görülebilir hale gelmektedir; bu sayede devlet bu okulların bulunduğu bölgenin demografik yapısını çözümleyip bu yönde hareket kabiliyeti kazanmaktadır (Işık ve Arslan, 2012). Hareket kabiliyeti kazanan devlet, yatılı okullardaki öğrencilere uygun, onların üzerinde etkili düzenlemeye gidebilmekteydi. Bu düzenlemelerde topluma faydalı, istendik birey çıkarırken bazı göz ardı edilemeyen durumlar da ortaya çıkabilmektedir. 2021 yılında bir haberde Kanada'da yatılı kilise okulunda isimsiz mezarların ortaya çıktığı bu mezarların; kötü muameleye, çeşitli deneylere maruz kalmış çocuklara ait olduğu belirtilmiştir (Kanada'da bir yatılı kilise okulunun bahçesinde 751 çocuk cesedi kalıntısı bulundu., 2021). Bir diğer tarihi örnek Amerika Birleşik Devletleri'ndendir. ABD'de

Kızılderililerin asimilasyonu için açılan yatılı okullarda kendi dillerinde konuşmaları yasaktı ve çocuklara Avrupa-Amerikalı isimler verilirdi (“Amerika Birleşik Devletleri Kızılderililerinin yatılı okulları”, 2014). Bu gibi örnekler yatılı okulların istendik vatandaş yetiştirme anlayışındaki asimilasyon düşüncesinin somut karşılığıdır, denebilir.

Son yıllarda daha küresel bir hale gelen istendik vatandaşlık anlayışı, iktidarların istendik vatandaş yetiştirme politikalarının da yeniden sorgulamasına sebep oldu. Bu bağlamda iktidarlar yatılı okullar dışında daha farklı propaganda araçlarına yönelmiş olabilir ve bu da yatılı bölge ortaokullarına olan talebe olumsuz etki etmiş olabilir. Araştırma bulgularında bu konuya değinilecektir.

2.11) Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde, Türkiye ve diğer ülkelerde yatılı bölge ortaokullarını ele almış tez ve makaleler sunulmuştur. Türkiye’de yapılan araştırmalarda, yatılı bölge ortaokulları kavramı 2012 tarihinden sonra yapılan isim ve statü değişikliği ile literatürde kendine YİBO (yatılı ilköğretim bölge okulu) yerine YBO (yatılı bölge ortaokulu) olarak yer bulmuş olsa da kavram olarak geçmişteki ismi olan “yatılı bölge ilköğretim okulları” ile ilgili çalışmalara da yer verilmiştir. Diğer ülkelerde tam olarak “yatılı bölge ortaokulları” kavramı yer almadığından konuyla paralel olabileceği düşünülen çalışmalar incelenmiştir.

Aralpın (1998) yaptığı çalışmada yatılı ilköğretim bölge okullarının sayısal gelişimini ele almış, yatılı ilköğretim bölge okullarının kuruluş yerlerini, ülkedeki dağılımını incelemiştir.

Kılıç (2001) yaptığı çalışmada yatılı ilköğretim bölge okulları ile ilköğretim okullarını toplumsal fonksiyonları gerçekleştirme açısından karşılaştırmış, ilköğretim okullarının toplumsal fonksiyonları yerine getirmede olumlu yönde önemli farklılıklar olduğu sonucuna varmıştır.

Kefeli (2005) yaptığı çalışmada ilköğretim uygulamalarını değerlendirmiş, değerlendirmesini yaparken ilköğretim okullarını, yatılı ve taşınabilir ilköğretim

okullarını karşılaştırmıştır. Karşılaştırma yaparken öğretmen ve öğrenci görüşlerini dikkate almıştır. Her uygulama türünün farklı değişkenler üzerinden değerlendirip sonuçları dile getirmiştir.

Bostan (2005) yatılı bölge ilköğretim okullarında toplam kalite yönetimi uygulamasını ele almış, konuya fiziksel yapının eğitimin amaçlarına uygun olup olmadığını, insan kaynakları, eğitimin niteliği gibi maddelere değinerek açıklamaya çalışmıştır.

Gülbeyaz (2006) Kayseri ilinde yaptığı çalışmada, yatılı ilköğretim bölge ortaokullarını ve pansiyonlu ilköğretim okullarını ele almış, bu okullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin örgütsel stres kaynaklarını incelemiştir. Memuriyet yılı, yöneticilik kıdemi, branş gibi değişkenler çalışmada yer almıştır.

Gönen Cengiz (2008) yatılı ve pansiyonlu ilköğretim bölge okulları tarihsel gelişimini incelemiştir. Bu okulların açılma sebeplerinde nüfusun dağılışının, ekonomik olarak her yere okul açamamanın, siyasal olarak yeni inkılapların geniş halk kitlelerine anlatma çabasının etkili olduğuna değinmiştir.

Yördem (2009) yaptığı çalışmada 1923-2000 yıllarında yatılı ilköğretim bölge ortaokullarının eğitim politikalarına odaklanmış, çalışmada Milli Eğitim Şuraları, Kalkınma Planları'nda faydalanmıştır. Ülkeyi yöneten siyasi aktörlerin eğitim politikalarında etkili olduğunu, eğitim sisteminde yatılı ilköğretim bölge okullarının yeterince istenilen sonuca ulaşmadığını belirtmiş, hala kırsalda okula gidemeyen öğrencilerin varlığına değinmiştir.

Şenol ve Yıldız (2009) yaptıkları çalışmada yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenci-öğretmen ve aile etkileşimi üzerinde durmuştur. Çalışmada 6 ilköğretim okulu ve 6 yatılı ilköğretim bölge okulu öğrencileri karşılaştırılmış, yatılı ilköğretim bölge okullarında aile-öğrenci etkileşiminin daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kazu ve Aşkın (2011) yatılı ilköğretim bölge okullarında etüt ve boş zaman etkinliklerinde karşılaşılan sorunlar üzerinde durmuş, öğretmenlerin konuyla ilgili

fikirleri alınmıştır. Öğrenci disiplin sorunları, ders materyal eksikliği, öğrenci motivasyon eksikliği gibi sorunlara yer verilmiştir.

Çetinkaya (2013) yatılı ilköğretim bölge okulundaki öğrencilerin bulundukları okulların işleyişine ilişkin görüşlerini incelemiştir. Görüşlerin cinsiyet ve yaşa göre değiştiği gözlenmiştir.

Kılıç (2013) yatılı bölge ilköğretim okullarında örgütsel adalet üzerinde çalışmış, 166 öğretmene uygulanan örgütsel adalet ölçeği ile, öğretmenlerin konu hakkında görüşlerinin kıdem düzeylerine göre değiştiği tespit edilmiştir.

Yılmaz (2014) yatılı bölge ortaokullarının işleyişine ilişkin öğrenci görüşlerini ele almış, çalışmaya 480 öğrenci katılmıştır. Yönetim, öğretmenler, olanaklar, yatakhane koşulları, fiziksel koşullarla ilgili sınıf ilerledikçe görüşlerin olumsuzlaştığı tespit edilmiştir.

Yılmaz (2017) yatılı bölge ortaokullarının eğitimde fırsat eşitliği açısından değerlendirmiştir. Çalışmaya 39 öğretmen katılmış, yapılan veri analizi sonucu bu okulların Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliği açısından önemli bir işlevi yerine getirdiği anlaşılmıştır.

Işık (2019) yaptığı çalışmada yatılı ilköğretim bölge okullarının kalkınma üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmanın yapıldığı bölgedeki köylerde yaşayan insanlar, çalışmanın örnekleminin oluşturmuştur. Sözlü tarih tekniği ile yapılan görüşmeler ile kırsal alanda eğitim konusunda hala sorunlar olduğuna varılmıştır.

Çangır (2019) yatılı bölge ortaokullarının sorunları ve çözüm önerilerini ele almıştır. Çalışmaya katılanların fiziki altyapı, finansman gibi konulardaki görüşlerinde anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır.

Yurtdışında yapılan çalışmalar ise şöyledir:

Kashti (1988) Macaristan, İngiltere ve İsrail’deki yatılı okullara ele alarak toplumdaki ve kültürdeki değişimi incelemiştir. Bu okul türünün kültürdeki ve sosyal yapıdaki değişim sürecinin hızlandırıcısı ve düzenleyicisi olabileceğini belirtmiştir.

Westhuizen, Oosthuizen ve Wolhuter (2008) yaptıkları çalışmada bir erkek yatılı okulunda etkili bir örgüt kültürü ile öğrenci disiplini arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Etkili öğrenci disiplini ile örgüt kültürü arasında ilişki olduğunu anlamışlardır.

Kanga (2017) yaptığı çalışmada Kenya'daki yatılı ortaokullarda rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin cinsiyet açısından karşılaştırmış, cinsiyet açısından herhangi anlamlı bir farka ulaşamamıştır.

Alinyazın incelendiğinde, yapılan çalışmaların odak noktaları yatılı okulların sahip olduğu sorunlar, çözümler, öğrencilerin durumu gibi pek çok konuyu ele aldığı görülmektedir. Ancak, bu çalışmanın da amaçladığı şekliyle yatılı bölge ortaokullarına olan talepteki değişimi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

3) YÖNTEM

Bu başlık, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesi, geçerlik-güvenirlik ve etik başlıklarına ait bilgileri içermektedir. Araştırma, yatılı bölge ortaokullarına olan talebe ilişkin çözümler içerdiğinden dolayı araştırmanın yöntemi de konuyla ilişkili olacak şekilde geliştirilmeye çalışılmıştır.

3.1) Araştırma Modeli

Yatılı bölge ortaokullarına olan talebin çözümlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmanın temel özelliği, bireylerin gerçeği sosyal dünyalarıyla etkileşimleri içinde nasıl inşa ettiği üzerine yoğunlaşmasıdır (Merriam, 2013). Nitel araştırmalarda verilerin anlam ifade edebilmesi açısından katılan kişiler oldukça önemlidir, kişinin davranışlarının nedenleri ve bir konudaki görüşleri ya da duygu türü öğrenilmek isteniyorsa en uygun yöntem yine ilgili kişiye giderek ondan bilgi almaktır (Türnüklü, 2000). Yapılan çalışmada da bu öngörü uygulanmış, ilgili kişiler bulunup görüşülmüş, katılımcılardan çalışmayla ilgili en yüksek düzeyde veri sağlamaları beklenmiştir. Ayrıca, nitel araştırma, belli bir konu ile ilgili araştırma yaparken o konunun “ne kadar” ya da “ne kadar iyi” olduğunu öğrenmekten çok daha geniş bir bakış açısı gerektirir (Büyüköztürk vd., 2019). Yapılan çalışmada da yatılı bölge ortaokullarına olan talebe ilişkin daha geniş bir bakış açısı getirmek, çalışmanın amaçlarındandır. Çalışmanın araştırma deseni ise; olgubilim şeklinde tasarlanmıştır. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşılaşılabiriz (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yapılan bu araştırmada yatılı bölge ortaokullarına olan taleple ilgili, bu okullarla ilgili uzman kişiler, okul yöneticileri belki de yeterince bilgiye sahiptir; ancak bu konuda onlar ve toplumdaki diğer bireyler derinlemesine ve ayrıntılı bir bilgiye sahip olmayabilirler. Bu çalışma ile bu konunun ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmasına odaklanılmaktadır.

3.2) Çalışma Grubu

Akademik çalışmalarda çalışılacak grubun seçimi, çalışma için önemli bir basamak oluşturmaktadır. Çalışma grubu seçilirken çalışmayı en iyi yansıtacak katılımcıların bulunması fikriyle yola çıkılmıştır. Nitel araştırmada örneklem nicel araştırmada olduğu gibi seçkisiz olarak seçilen bireyler yerine araştırma sorularını cevaplayabilecek veriler sağlamaya en uygun bireylerin seçilmesiyle ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışma grubu belirlenirken zengin veriler sağlayacak kişilerin seçilmesine çalışılmıştır. Örneklem seçilirken seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal örnekleme kullanılmıştır. Amaçsal (amaçlı) örnekleme, olası olmayan, seçkisiz olmayan bir örnekleme yaklaşımıdır. Belli ölçütleri karşılayan veya belirli özelliklere sahip olan bir veya birden fazla özel durumda çalışılmak istenildiğinde tercih edilir (Büyüköztürk vd., 2019). Bu çalışma yapılırken, seçilecek çalışma grubunun yatılı bölge ortaokullarında hala görev alması veya daha önce bu okullarda görev yapmış olması; eğer şube müdürüyse bu okulların bağlı olduğu Milli Eğitim Bakanlığı İl/ İlçe Milli Eğitim teşkilat yapısında yer alan Temel Eğitim Biriminde görev yapıyor/yapmış olması, bu kişilerin çalışmada yer alması için bir kriterdir. Ayrıca çalışmada, seçilen amaçsal örnekleme yönteminin bir alt kategorisi olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Buradaki amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Maksimum çeşitliliğe dayalı bir örneklem oluştururken amaç, genelleme yapmak için bu çeşitliliğin sağlanması değildir. Tam tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguları olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışma grubunda yer alan katılımcıların okul müdürü, müdür yardımcısı, ilçe şube müdürü, il şube müdürü gibi çeşitli kademeler içermesinin de arkasında bu fikir yatıyor, denebilir.

Tablo 2.1: Çalışma Grubu Demografik Özellikleri

Kod	Görevi
K-İl1	İl şube müdürü
K-İl2	İl şube müdürü
K-İl3	İl şube müdürü
K-İlçe1	İlçe şube müdürü
K-İlçe2	İlçe şube müdürü
K-M1	YBO'da görev yapmış müdür
K-M2	YBO'da görev yapmış müdür
K-M3	YBO'da görev yapmakta olan müdür
K-M4	YBO'da görev yapmış müdür
K-M5	YBO'da görev yapmış müdür
K-M6	YBO'da görev yapmakta olan müdür
K-M7	YBO'da görev yapmış müdür
K-M8	YBO'da görev yapmış müdür
K-MY1	YBO'da görev yapmış müdür yardımcısı
K-MY2	YBO'da görev yapmış müdür yardımcısı
K-MY3	YBO'da görev yapmakta olan müdür yardımcısı
K-MY4	YBO'da görev yapmakta olan müdür yardımcısı
K-MY5	YBO'da görev yapmış müdür yardımcısı

Görüşme yapılan çalışma grubunda yer alan katılımcılara verilen kodlar ve görevleri Tablo 2.1'de yer almaktadır. Kodlar görev durumunu belirtecek şekilde düzenlenmiştir.

“K” harfi katılımcı kelimesinin kodlanmış halini,

K-İl: il şube müdürlerini,

K-İlçe: ilçe şube müdürlerini,

K-M: okul müdürlerini,

K-MY okul müdür yardımcılarını,

ifade etmektedir.

Kodların yanında yer alan (K-İl1, K-İlçe2, K-M3...) numaralar herhangi bir anlamlı sıralama belirtmemektedir. Tablo 2.1'den anlaşılacağı üzere araştırmanın çalışma grubunu 5 müdür yardımcısı, 8 okul müdürü, 2 ilçe şube müdürü, 3 il şube

müdürü toplam 18 kişi oluşturmaktadır. Yüzdesel olarak katılımcıların yaklaşık yüzde 10'u ilçe şube müdürü, yaklaşık yüzde 20'si il şube müdürü, yaklaşık yüzde 40'ı okul müdürü, yaklaşık yüzde 30'u müdür yardımcısıdır. Yukarıda da belirtildiği üzere aktif olarak YBO'da görev yapan okul müdürü, müdür yardımcısı, ilçe şube müdürü, il şube müdürü veya daha önce YBO'da görev yapmış belirtilen kişiler ulaşılmaya çalışılıp oransal olarak tesadüfi bir yüzdesel ağırlığa sahip olunmuştur.

Seçilen ilin Mardin olması yapılan çalışma için özel bir sebep teşkil etmemektedir. Çalışmayı yapan araştırmacıların bulunduğu il Mardin olduğu için ekonomiklik ilkesi göz önünde bulundurularak çalışmanın literatüre katkı sağlaması amaçlanmıştır. Ekonomiklik, en az zaman, para, enerji gibi maliyetlerle en yüksek verimi elde etmek olarak tanımlanabilir. Anonim, 2018 Çalışmada da günün şartlarına göre ekonomiklik ilkesi zaman, para, enerji gibi maddi manevi tüm etkenler düşünülerek sürdürülmüştür. Ayrıca, 2020 yılının yaz aylarında başlanan çalışma, dünya genelinde salgın riskinin oldukça yoğun olduğu, ilerleyen günlerde sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı sürece denk geldiğinden ve ulaşımın araştırmacıların sağlığını riske atacak durumların varlığından farklı şehirlerde uygulanamadı.

3.3) Veri Toplama Aracı

Yapılan bu çalışmada, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler, hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir (Büyüköztürk vd., 2019). Veriler toplama aracına veri sağlama yöntemi olarak görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme, gözlemleyemediğimiz davranışları, duyguları veya insanların etraflarındaki olayları nasıl ifade edebildiklerini belirlemek için gereklidir (Merriam, 2013). Görüşmede kullanılan temel yöntem sözlü iletişimdir. Günlük yaşamda kullandığımız en yaygın iletişim süreci olan konuşma, veri toplamada oldukça kullanılır. Yapılan çalışmada da veriler bu şekilde elde edilmeye çalışılmıştır. Veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken çalışmanın amaçları göz önünde bulundurulmuş ve yatılı bölge ortaokulları hakkında literatür taraması yapılmıştır. Bu şekilde soru havuzu elde edilmiş, elde edilen soru havuzundan

seçilen sorularla form hazırlanmaya başlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu Mardin Artuklu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim dalında uzman üç akademisyenin görüşüne sunulmuştur. İncelenen form, hakkında gerekli dönütler alındıktan sonra gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Nihai sonuç bu şekilde elde edilip uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

3.4) Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Veriler toplanırken alınan izinler çalışma grubunda yer alan kişilere gösterilmiş, araştırma konusu, içeriğı, amaçları ve önemi hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcıların çalışmaya katılmalarını gönüllülük esasına dayandığı belirtilmiştir. Katılımcıların görevleri gereğı yoğun olabilecekleri göz önünde bulundurularak mümkün olan en doğru zamanda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 620 dakika sürmüştür, kişi başına yaklaşık 35 dakika düşmüştür. Konuşmalar arasında yarı-yapılandırılmış form sayesinde bir ilişki kurulmaya sağlanmış, katılımcıların bu bağlam üzerinden konuşmaları ilerletmelerine dikkat edilmiştir. Konuşmacılar arasında bir konuşma ilişkisi vardır ve konuşmacılar, konuşmanın kişisel ilişkisini sağlam tutan kavram veya olayla konuşma ilişkisine dahil olurlar (Van Manen, 2015). Bu çalışmada konuşmayı sağlam tutan kavram, yatılı bölge ortaokullarıdır, denebilir.

Elde edilen veriler için şu adımlar izlenmiştir: Görüşme ile elde edilen verilerin kaydedilmesinde izlenen iki temel yöntem vardır: cihaz ile kaydetme ve not alma (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yapılan çalışmada bu iki yöntem de kullanılmış, yarı-yapılandırılmış görüşme formu uygulanırken 18 katılımcıdan 1 katılımcı ses kaydına izin vermiş, diğer katılımcılar görüşme sırasında not alınmasını uygun görmüşlerdir. Bilindiğı üzere görüşmeci, görüşme sırasında veya görüşme sonrasında not tutabilir, görüşme protokolü üzerinde seçenekleri kaydedebilir, ses veya resim kayıt cihazlarını görüşme sürecinde kullanabilir. Belirtilen materyallerden hangisinin kullanılacağına görüşmenin konusu ve görüşme yapılan katılımcının tavrı önemli ölçüde etki etmektedir (Yüksel, 2020). Ses kaydı ve alınan notlarla elde edilen veriler yazılı belge haline getirilmiştir. Çünkü, ses kaydı ve not alma ile yapılan bir mülakat sonucunda araştırmacının elinde saatlerce süren karşılıklı konuşma kayıtları mevcuttur. Bu ses

kayıtları üzerinde çalışmak ve analiz etmek belirli güçlükler içerdiğinden, araştırmacı, ses kayıtlarını üzerinde daha hızlı ve etkili çalışma yapabileceği bir forma dönüştürmelidir (Baltacı, 2017). Konuşma esnasında alınan notlar da ses kayıtlarında elde edilen veriler ile incelenmeye alınmıştır. Yazılı belge içerik analizine tabi tutularak aynı sorulara verilen cevaplar kendi bağlamında toplanmıştır. İçerik analizi, kategorilerin oluşturulmasını ve ardından bu kategorilerin belirli bir metin ögesinde, örneğin bir gazete raporunda kullanıldığı durumların sayısını saymayı içerir (Silverman, 2014). Tekrar eden ögeler, temaların belirlenmesinde etkili olabilmektedir bu yüzden elde edilen verilerde geçen ifadelerdeki benzerliğe göre gruplamalar yapılmış ve temalar oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmadan çıkarılan konuşmalar, katılımcıların teyidinde sunulmuştur. Katılımcılara çalışma bulgularının kendi düşüncelerini doğru yansıtmadığını sormaya katılımcı teyidi (member checking) denmektedir. Bu strateji verilerin sağlandığı ya da görüşülen kişilerden bazılarının ulaşılmasını ve ortaya çıkmaya başlayan bulgular hakkında geri bildirim istenmesini öngörür (Başkale, 2016). Bu uygulama ile çalışmanın inandırıcılığını artırmak amaçlanmıştır.

3.5) Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

Yapılan nitel çalışmalarda, geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili farklı araştırmacıların değişik kavramlarla ortaya koyduğu ancak anlam olarak birbirini karşılayan birçok strateji olduğu görülmektedir (Yıldırım, 2010). Bu stratejilerden birisi bu çalışmada da yer alan inandırıcılıktır. Nitel araştırmacıların çalışmalarının inandırıcılığını göstermek için gereken önlemleri alması ve araştırma sürecini ve verileri açık ve ayrıntılı bir biçimde tanımlaması ve yeterli büyüklükte örneklem seçimi yapması önemlidir (Başkale, 2016). Bu bağlamda, araştırma verileri açık ve ayrıntılı tanımlanmaya çalışılmış, örneklem seçiminde çalışmanın özellikleri tekrar tekrar eleştirel gözle irdelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca veriler toplanırken inandırıcılığa etki eden bir strateji olan derinlik odaklı veri toplama göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmacı elde ettiği sonuçları birbirleriyle sürekli olarak karşılaştırarak, yorumlayarak ve kavramsallaştırarak, araştırmaya katılanların bile farkında

olmadıkları bazı örüntüleri ortaya çıkarmalıdır. Araştırmaların güvenilirliği onların tasarım ve uygulamasında gösterilen özen ve dikkatle yakından ilişkilidir (Merriam, 2013). Bu bağlamda, araştırma güvenilirliği adına tasarım ve uygulama konusunda dikkatli hareket edilmeye çalışılmış, çalışma metni yazılırken bölüm sonlarında ilgili çalışma çıktı şeklinde alınıp incelenmiştir. Ayrıca araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma alanında uzman kişilerden araştırmayı çeşitli yönleriyle incelemesi, inandırıcılık açısından önemlidir. Verilerin toplama aracı bölümünde de bahsedildiği üzere hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu uzman kişiler tarafından incelenerek araştırmanın inandırıcılığına etki etmesi beklenmiştir.

Araştırmanın yürütülme sürecinde etik kurallara da uyulmaya çalışılmıştır. Mardin Artuklu Üniversitesi Etik Kurulu Başvuru Formu doldurulup başvuru yapılmıştır. Kurul onayı sonrası Mardin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gerekli belgeler ile araştırma izni istenmiştir. Çünkü, araştırma bir kurum veya kuruluş çerçevesinde yapılacaksa bu kurum-kuruluşlardan da onay alınmak zorundadır (Dinçer, 2018). İzni alınan araştırma için çalışma grubu belirlenmiştir.

Belirlenen çalışma grubundaki kişilerle ilk olarak araştırma kapsamı belirtilip uygun oldukları günde araştırmaya veri elde etmek adına randevu alınmıştır. Araştırma boyunca elde edilen verilerin sadece veri olarak kullanılacağı, herhangi bir üçüncü kişi ile paylaşılmayacağı belirtilmiştir. Bunların yanı sıra, etik ihlallere de dikkat edilmeye çalışılmıştır. Başlıca etik ihlaller: verilerle oynama, saptırma, çıkar çatışması, yazar ekleme-çıkarma, intihal şeklinde sıralanabilir (Dinçer, 2018). Araştırma boyunca herhangi bir katılımcının verisiyle oynanmamış, saptırma yapılmamış, herhangi bir yazar ile kişisel ilişkilere bağlı olarak çıkar ilişkilerine girilmemiş, yazarlar tam ve net şekilde belirtilmeye çalışılmış, -dikkatlerden kaçmadıysa- intihale mahal verecek herhangi bir duruma yer verilmemiştir.

4) ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın bulgularına yer verilmiştir. Katılımcıların her soruya verdiği cevaplar analiz edilip tematik olarak raporlanmıştır.

4.1) Yatılı Bölge Ortaokullarının Varlığına İlişkin Düşünceler: Gereklilik Veya Misyonun Tamamlanması

Katılımcıların yatılı bölge ortaokullarının varlığı hakkında fikirleri alınmış ve elde edilen veriler incelenip ortaya çıkan sonuçlar Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1: Yatılı Bölge Ortaokulları Varlığı Hakkında Görüşler

Tema	Frekans	Katılımcı Kodu
Gerekli	9	K-MY4 / K-M5 / K-M7 / K-İlçe2 / K-M2 / K-MY1 / K-İl1 / K-MY3 / K-M6
Misyonunu tamamladı.	2	K-M1 / K-MY2
Toplam	11	

Tablo 3.1’de yatılı bölge ortaokullarının varlığı hakkındaki katılımcı görüşleri, “Gerekli” (f:9), “Misyonunu tamamladı.” (f:2) şeklinde 2 temada ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Özellikle bizim bölgemizde çocuk işçiliği çok fazla, bağ bahçede kullanılıyor çocuklarımız. Yatılı okullar bu çocukları için bir kaçış noktası aslında, eğitimle baş başa kalma noktasında, bir çeşit imdat kolu gibi bir şey. O kolu çekebilenler gerçekten başarılı olabiliyorlar. Yani bu çocukların okula ulaşma, eğitime ulaşma imkanını yatılı okullar üstleniyor.” (K-M6)

“Tam kapasite çalıştığında, yatılı bölge ortaokulları sistemin vazgeçilmezidir. Üst düzey eğitim, yemek, barınma, spor imkanları, revir gibi imkanları sayesinde. Türk eğitim sisteminde sorunlu okullar olarak göze çarptı. Yolsuzluk, yönetim süreçlerindeki olumsuzluklar, gelen şikayetler biraz bu kurumları zedeledi. Ancak var olması gereken kurumlardır.” (K-İl1)

“Günümüz teknolojisi, yatılı bölge ortaokullarının işlevselliği azalttı. Bu durum bu okulların ne kadar gerekli olduğunu sorgulamaya sebep oluyor. İşlevi azalmış bir sistemin giderek kendisi tamamlayıp son bulması gelecekte meydana gelmesi beklenir.” (K-MY-2)

Bu konuyla ilgili zaman içerisinde birçok haber gündemde kalmıştır. Kimi haberde, çalışmanın bulgularında belirtildiği gibi yatılı bölge ortaokullarının misyonunu tamamladığından bahseder: Ortaokul öğrencilerinin taşınmalı sisteme dahil edilip ailelerinin yanında yatıp kalkması faydalı olacaktır. Tarihi misyonunu tamamlayan bu okullar kapatılmalı çünkü bir okulda çağdaş eğitim verilmiyorsa bunun bir mantığı olamaz (Yüksel: “Misyonunu Tamamlayan Yibo’lar Kapatılmalıdır”, 2011). Diğer bir araştırma bulgusu olan yatılı bölge ortaokullarının gerekli olduğu düşüncesi ise literatürdeki çalışmalarda da yer almıştır: Okulu bulunmayan yerleşim yerlerinde ilköğretim çağındaki çocuklara eğitim vermek için bu okulların varlığı gereklidir (Alptekin, 2009). Sayısal ve oransal olarak düşüşte olan yatılı bölge ortaokullarını sayıları, katılımcılarının da çalışma bulgularında daha yüksek oranda bahsettiği şekilde misyonunun tamamlandığı düşüncesinin, daha geçerli olduğu kanıtlar niteliktedir.

4.2) İmkanları ve Tehditleriyle Yatılı Bölge Ortaokulları

Katılımcıların yatılı bölge ortaokullarını diğer okullardan ayıran özellikleri hakkında görüşleri sorulmuş, elde edilen verilerin incelenip ortaya çıkan sonuçlar aşağıda yer alan Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2: Yatılı Bölge Ortaokullarını Diğer Okullardan Ayıran Özellikler

Tema	Frekans	Katılımcı Kodu
Disiplin	2	K-MY5 / K-M5
Aileden uzak yaşam	2	K-M8 / K-M6
İmkanlar	9	K-MY2 / K-M3 / K-MY1 / K-İl2 / K-M2 / K-İlçe2 / K-M7 / K-M1 / K-MY4
Yaşam becerileri	3	K-İl1 / K-MY3 / K-İlçe1
Toplam	16	

Tablo 3.2’de yatılı bölge ortaokullarını diğer okullardan ayıran özellikleri hakkındaki katılımcı görüşleri, “*Disiplin*” (f:2), “*Aileden uzak yaşam.*” (f:2), “*İmkanlar*” (f:9), “*Yaşam becerileri*” (f:3) şeklinde 4 temada ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Yatılı bölge ortaokullarındaki çocukları diğer çocuklardan ayıran özelliklerden biri eğitim disiplini. Bu okullarda etüt, öğretmen gözetimi daha fazladır. Öğrenciler okul ortamında büyür, sosyalleşir.” (K-MY5)

“Yatılı bölge ortaokulları öğretmenler için lojman sağlıyor, öğretmenler öğrencilerin gözetmeni, hatta bir nevi ailesi oluyor. Burada kalan çocuklar aileden uzak bir eğitim alma durumunda kalıyor. Bu da çocuğun aileyle olan ilişkisine mesafe koyuyor.” (K-M8)

“YBO imkan bakımından diğer okullardan daha büyük imkanlara sahiptir. Her türlü sportif faaliyet için spor salonu, sahalar, atölye imkanları. Ayrıca beslenme açısından nizami beslenme vardır, öğrenci daha sağlıklı yetişir. Bu imkanlar buraları cazip kılmalı.” (K-M1)

“YBO’lar, çocuklara ilerleyen yıllarda gerekli olacak yaşam becerilerini kazandırmayı amaçlayan okullardır. Öğrenciler, bağımsız iş yapabilmeyi, sorumluluklarını ve geleneksel değerleri öğrenmektedir.” (K-İlçe1)

Literatürdeki diğer çalışmalarda ele alınan bir konu olan yatılı bölge ortaokullarının diğer okullardan farkına bakıldığında, katılımcıların belirttiği düşüncelerle paralel olduğu görülmüştür: YİBO ve PİO'lar çocuklara gelecekte işlerine yarayacak yaşam becerilerini kazandırabilen, öğretmenlerine her zaman ulaşma imkanı veren okullardır (Köroğlu, 2009). Diğer okullara göre bu okulların biraz daha disiplin gerektiren yerler olduğu düşüncesi Çetinkaya (2013)'ya göre disiplin ve denetimin yoğunluğu öğrencilere daha fazla eğitimsel etkinlik şansı sağlayabilir, ifadesiyle ele alınabilir.

4.3) Yatılı Bölge Ortaokulları Öğrencileri Ailelerinin Kimlik Profilleri

Katılımcıların yatılı bölge ortaokullarını tercih eden ailelerin profili hakkında görüşleri sorulmuş, elde edilen verilen incelenip ortaya çıkan sonuçlar aşağıda yer alan Tablo 3.3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.3: Yatılı Bölge Ortaokullarını Tercih Eden Aile Profili

Tema	Frekans	Katılımcı Kodu
Kırsal kesimdeki aile	6	K-M1 / K-İlçe1 / K-M7 / K- İlçe2 / K-MY1 / K-İl2
Maddi durumları zayıf aile	7	K-İl3 / K-İlçe1 / K-M7 / K-İl2 / KMY1 / K-M8 /K-İl1
Toplam	13	

Tablo 3.3'te yatılı bölge ortaokullarını tercih eden aile profil hakkındaki katılımcı görüşleri, “*Kırsal kesimdeki aile*” (f:6), “*Maddi durumları zayıf aile*” (f:7) şeklinde 2 temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir: “*Kırsal kesimlerde yaşayan, imkânı zayıf, yaşamış olduğu veya yakınında okul olmayan aileler ile bölünmüş parçalanmış aileler yatılı bölge ortaokullarını tercih etmektedir.*” (K-İlçe1)

“Maddi imkânlardan yoksun, çocuğuna servis tutamayan, özel okula gönderemeyen, dezavantajlı aileler ekseriyetle bu okulları tercih ediyor.” (K-İİ3)

Benzer aile profilleri Başarır ve Parman (2009)’un kitabından da yer almaktadır. Bu okullarda okuyan öğrenciler, büyük çoğunluğu çok çocuklu, kırsal kesimde yaşayan, ebeveyn eğitim seviyesi düşük, boşanma oranlarının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu, gelir seviyesi düşük ailelerin çocukları olarak sıralanmıştır. Diğer bir çalışma olan Demirel ve Kaştan (2017)’ın yapmış olduğu çalışmada da paralel ifadeler yer almaktadır. Veliler çocuklarını, fakirlikten, ekonomik anlamda dar gelire sahip olmaktan, kırsalda yaşamaktan, bir cemaate bağlılıktan, devlet kademesinde görev almasını düşünerek okumasını sağlamaktan, kendini bu okullarda yetiştirerek zor hayat şartlarından kurtulması için yatılı okullara göndermektedir.

4.4) Yatılı Bölge Ortaokulları Tercih Sebepleri: İmkanlar ve Zorunluluklar

Katılımcıların, ailelerin yatılı bölge ortaokullarını seçmelerinde etkili olan faktörler hakkında görüşleri sorulmuş, elde edilen verilen incelenip ortaya çıkan sonuçlar aşağıda yer alan Tablo 3.4’te gösterilmiştir.

Tablo 3.4: Yatılı Bölge Ortaokulları Tercih Sebepleri

Tema	Frekans	Katılımcı Kodu
İmkanlar	5	K-MY3 / K-M3 / K-MY4 / K-İlçe3 / K-MY5
Zorunluluk	9	K-MY1/ K-İlçe1 / K-M8 /K-İİ1 / K-M7 / K-İlçe2 / K-İİ2 /K-M6 / K-İİ3
Toplam	14	

Tablo 3.4’te ailelerin yatılı bölge ortaokullarını seçmelerindeki faktörler hakkındaki katılımcı görüşleri, “İmkanlar” (f:5), “Zorunluluk” (f:9) şeklinde 2 temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Ailenin maddi durumu olmadığından veya çocuğu bulunulan yerdeki kötü çevreden uzaklaştırmak için yatılı okullar bir imkan görülüyor. Bu okullarda çocuğun

masrafları da karşılandığı ve harçlık aldıkları için aileler bu okullara olumlu şekilde bakabiliyor.” (K-MY1)

“Kırsal alanda yaşayan aileler çocukları için, kendilerinin zamanında bulamadıkları okuma imkanlarını asgari ölçüde çocuklarına sunmak adına küçük yaşta çocuklarından ayrı kalmayı göze almışlar ve onları yatılı bölge ortaokullarına yerleştirmişlerdir. Sebeplerden bir diğeri ise kalabalık ailelerin veya köy ortamında yaşayan ailelerin bu okulları imkan olarak görmesi olabilir. Bakıldığında çok çocuklu aileler bu okullara daha önce bir çocuğunu göndermiştir, bakmıştır ki çocuk hem başarılı oluyor hem aileye maddi yük olmuyor, diğer çocuklar için de bu okulları fırsat olarak görmüştür.” (K-İlçe2)

“Çocuğunu maddi anlamda barındıramamak, günlük servis imkanına sahip olmamak, mevsimlik işçilik, çocuk sayısında fazlalık, çocuğa ilgisizlik gibi zorunlu faktörler ailelerin çocuklarının yatılı bölge ortaokullarına göndermelerinde etkili.” (K-İİ3)

Yatılı bölge ortaokuluna çocuğunu gönderen ailelerin bir kısmı oradaki imkanların farkında olarak bu okullara çocuklarını gönderir. Bu imkanlar incelendiğinde yiyecek, içecek, giyecek, ders araç gereçleri devlet tarafından karşılanmakta, ayrıca her ay harçlık verilmektedir (Yılmaz, 2012). Bahsedilen imkanlar özellikle çok çocuklu ailelere YBO’ların cazip gelmesine sebep olabilecek niteliktedir. Zorunluluk anlamında ise çevrede öğrencinin gidebileceği başka okul olmadığı için aile mecburiyetten bu okullara yöneliyor.

4.5) Değişen Yurttaşlık ve YBO’lar

Katılımcılara, eğitimde temel amaçlardan biri olan yurttaş yetiştirmek ve son dönemlerde değişen yurttaşlık anlayışı üzerine fikirleri sorulmuş, elde edilen verilen incelenip ortaya çıkan sonuçlar aşağıda yer alan Tablo 3.5’te gösterilmiştir.

Tablo 3.5: Değişen Yurttaşlık ve YBO'lar

Tema	Frekans	Katılımcı Kodu
Vatansever yurttaş kazandırma	3	K-M2 / K-M4 / K-İl3
Değişen yurttaşlık kavramıyla YBO'ya bakışın değişimi	1	K-İlçe2
Toplam	4	

Tablo 3.5'te değişen yurttaşlık ve YBO'lar arasındaki ilişkiyle ilgili katılımcı görüşleri, “*Vatansever yurttaş kazandırma*” (f:3), “*Değişen yurttaşlık kavramıyla YBO'ya bakışın değişimi*” (f:1) şeklinde 2 temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Yediğiniz yemek, okuduğunuz okul devletten... Böyle olunca bu okullarda eğitim alanlar manevi bir borç içinde hissediyor kendini. Devletini daha çok düşünen, savunan birey haline gelmesi bu okullarda daha kolay oluyor. Bu şartlarda vatanını, ülkesini, bayrağını seven insanlar yatılı okullardan daha çok çıkıyor.” (K-M2)

“Bu okullarda görev yapmış biri olarak söyleyebilirim ki; bu okullar vatanını seven birey yetiştirmekte önemli rol oynuyor. Bu öğrenciler bir de başarı ölçütüyle bu okullara alınırsa hem vatansever hem akademik olarak başarılı yurttaş yetiştirmek kolay hale gelir. Bu okulların böyle bir alt amacı olduğunu inananlardanım.” (K-M4)

“YBO'larda yurttaşlık kavramını oluşturmak son zamanlarda giderek zor olmakla beraber, bu okullarda uzun süre kalındığı için memleketine, vatanına faydalı bireyler yetiştirmektedir.” (K-İl3)

“Son yıllarda, küreselleşen dünyada, yurttaşlık daha dar bir çerçeveye sığmaya doğru ilerlemektedir. Ülke yöneticileri bu durumun farkına vardı bence. Bu yüzden yurttaşlık kavramını, eskiden olduğu gibi YBO'lar üzerinden biraz aldılar. Daha dijital bir şekilde son yıllarda yurttaşları etkileme ya da onları küçük yaşlarda farklı

yöntemlerle etkileme çabasını hükümetlerde görüyorum. Bu durum bence bu okulların sayısının azalmasında da etkili.” (K-İlçe2)

Katılımcıların ifadelerinde de yer alan vatansever birey yetiştirmek, bu okulların misyonlarının yer aldığı kendi web sitelerinde yer almaktadır (Okulumuz Hakkında - Orhangazi Yatılı Bölge Ortaokulu, 2013). Yatılı okulların siyasi işlevinin ele alındığı bir önceki başlıklar altında bu konuyla ilgili açıklamalar yer almıştır.

Katılımcıların bir diğer ifadesi olan değişen yurttaşlık kavramıyla konu başlığı olan YBO'lara olan talep arasında bir ilişki olabilir. Son yıllarda küreselleşen yurttaşlık kavramıyla iktidarlar küresel yurttaş eğitimleri vermekte; bu eğitimi verirken de eğitim programları öğrencilerin daha açık görüşlü, araştırmacı kişiler olmasını amaçlamaktadır (Çolak, 2015). Yatılı bölge ortaokulları daha disiplinli yerler olarak göze çarptığından dolayı yatılı bölge ortaokullarında küresel vatandaş eğitime ihtimali biraz daha düşebilir; bu yüzden iktidarlar küresel vatandaş yetiştirmeye giderek ağırlık vererek, yatılı bölge ortaokullarının bir ihtimal azalmasını istiyor, şeklinde fikir yürütülebilir. Bu da çalışmanın ulaşmak istediği yatılı bölge ortaokullarına olan taleple ilgili nedensellik kurulmasını sağlayabilir.

4.6) Demode Eğitim

Katılımcılara, eğitimdeki değişen pedagojik bakış açısının yatılı bölge ortaokullarına olan talepte ne gibi bir etkisi olduğu sorulmuş, elde edilen verilen incelenip ortaya çıkan sonuçlar aşağıda yer alan Tablo 3.6'da gösterilmiştir.

Tablo 3.6: Demode Eğitim

Tema	Frekans	Katılımcı Kodu
Talebi düşürücü etki	10	K-MY4 / K-M2 / K-M4 / K-İl3 / K-M1 / K-İlçe1 / K-M8 / K-MY1 / K-M3 / K-İlçe2
Talebi etkilemedi	2	K-İl2 / K-İl1
Toplam	12	

Tablo 3.6’da eğitimdeki pedagojik değişimin yatılı bölge ortaokullarına olan talep üzerinde bir etkisi olup olmadığı hakkındaki katılımcı görüşleri, “*Talebi düşürücü etki*” (f:10), “*talebi etkilemedi*” (f:2) şeklinde 2 temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Bence pedagojik gelişmeler etkili olmuştur. Belli yaşa kadar çocukların aileden uzak olmaması gerekmektedir, varsayımıyla YBO’lara talep azalmış olabilir. İlkokulda yatılılık zaten olmamalıydı. Ortaokulda da olmaya devam edecekse kriterler olmalı, örneğin belleticiler ortamı ve öğrencileri daha sık kontrol etmeli, çalışma ortamı geliştirilmeli.” (K-MY1)

“ Kendi öz bakım becerisini kazanamamış, aileye sürekli özlem duyan bir yaş grubunu bu tarz okullara yönlendirmek onlar adına gelecekte bazı psikolojik sorunlara sebep olabilir. Buradaki çocuklar şimşek çakınca korkan, onları sakinleştirecek birini arayan bir durumda olabiliyor. Yapılan çalışmalar da küçük yaşta pedagojik olarak bu öğrencilerin yatılı bir biçimde okulda kalmalarının pek sağlıklı olmadığını belirtiyor. Bunun biraz bilincine varan aile, imkanları dahilinde başka okullara yönelebiliyor.”(K-M1)

“Her ne kadar pedagojik gelişmeler olsa da bence yatılı okullara olan talep değişmedi. Bu talep sosyo-ekonomik problemi olan aileler, evi okula uzak olan öğrenciler için var olacak gibi, böyle olunca talep de olacaktır.” (K-İl1)

Bu temalara göre literatür incelendiğinde, katılımcıların üzerinde durduğu öz bakım, erken yaşlarda yatılı okullarda kalan öğrencilerin de sorunudur: kişisel bakım ya da öz bakım sorunu YİBO’da okuyan öğrencilerin en temel sorunlarından (İnal ve Sadık, 2014). Bu sorun yatılı bölge ortaokullarına olan talebi de etkiliyor. Yatılı bölge ortaokullarının tarihçesinde de bahsedildiği üzere eskiden yatılı ilköğretim bölge okullarında ilkokul öğrencileri, 6-10 yaş, çocuklar bulunmaktaydı. Daha sonra bu yaş grubunun anne-baba desteğine ihtiyaç duyduğu, günlük yaşantıda zorlandığı gibi gerekçelerle ilkokul kademesinde yatılılık kavramı kaldırıldı (YİBO’larda zorunlu değişiklik - Son Dakika Haberler, 2010). Diğer bir taraftan katılımcılardan bazıları pedagojik gelişmelerin bu talebe pek de etkili olmadığı görüşündedir.

4.7) Talebe İlişkin Sayı ve Oranlarda Düşüş Sebepleri: Özel Okullar, Taşınalı Eğitim, Bilinçlenme, Göç

Katılımcılara, 2012 yılından itibaren yatılı bölge ortaokullarına olan talepte sayısal ve oransal azalmalar hakkındaki görüşleri sorulmuş, elde edilen verilen incelenip ortaya çıkan sonuçlar aşağıda yer alan Tablo 3.7’de gösterilmiştir.

Tablo 3.7: Talebe İlişkin Sayı ve Oranlarda Düşüş Sebepleri

Tema	Frekans	Katılımcı Kodu
Özel okullar	2	K-M7 / K-İl2
Taşınalı eğitimin yaygınlaşması	13	K-M1 / K-İl2 / K-İlçe1 / K-İl1 / K-MY4/ K-M7 / K-M2 / K-M8 / K-MY1 / K-MY5 / K-M5 / K- MY3 / K-MY2
Velilerin bilinçlenmesi	2	K-M4 / K-MY4
Köyden kente göç	5	K-İl3 / K-İl2 / K-MY4 / K-M8 / K-M5
Toplam	22	

Tablo 3.7’de 2012 yılından itibaren yatılı bölge ortaokullarına olan talepte sayısal ve oransal azalış hakkındaki katılımcı görüşleri, “Özel okullar” (f:2),

“Taşınmalı eğitimin yaygınlaşması” (f:13), “Velilerin bilinçlenmesi” (f:2), “köyden kente göç” (f:5) şeklinde 4 temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Son dönemlerde bilindiği üzere okullaşma oranı ve okul sayısında yükseliş var. Bu yükseliş özel okul sayısında da artışta. Aileler imkanlarını zorlayıp çevredeki özel okula gönderme düşüncesinde olabiliyor. Ben bu durumların yatılı bölge ortaokullarına etki ettiğini düşünüyorum.” (K-İİ2)

“Taşınmalı eğitimin yaygınlaşması, yatılı bölge ortaokullarına olan talebe otomatik olarak etki etti. Taşımanın kapsamına giren yerlerde yatılı bölge ortaokulları zaten yer almıyor haliyle. Ayrıca çocuk sayısındaki düşüş de bu konuya etki eden unsurlardandır. Benim farklı bir gözlemim daha var. Yatılı bölge ortaokulları bütçe konusunda şanslı okullardandır fakat bu okullarda geçmişte görev yapmış bazı idareciler okulların bütçesini olumsuz yönde kullanmıştır. Yolsuzluk ve bu okulları yeterince yönetememe Milli Eğitim Bakanlığının yatılı bölge ortaokullarına temkinli yaklaşmasına sebep olmuş olabilir. Bunların hepsi yatılı bölge ortaokullarındaki sayıları etkilemiştir.” (K-İİ1)

“Ulaşım imkanlarının artması yatılı bölge ortaokullarına olan ihtiyacı azaltmıştır. Taşınmalı eğitim de bu kapsamdadır. Bunun dışında sebeplerden bahsedecek olursak, çeşitli siyasi ve dünya görüşlerinin yatılı bölge ortaokullarının varlığı üzerinde etkisi olduğunu düşünenlerdenim. Özellikle Türkiye’nin doğu bölgelerinde ‘Barış süreci’ adı altında geçmişte tartışılan bir sürecin, karşılıklı memnuniyet çatısı altında bazı anlaşmalara varılmaya çalışıldığına şahit oldum. Daha açık bir şekilde ifade edersem, terör örgütleri bölgedeki öğrencilerin eğitim almasında etkin rol oynayan yatılı bölge ortaokullarının varlığından rahatsızdı ve bu okullara giden öğrenci sayısına bir şekilde müdahale etmek istiyordu. Bildiğim kadarıyla bazı yatılı bölge ortaokullarının kapatılmasında bu madde etkili oldu.” (K-MY1)

“Yolların gelişmesi, araçların çoğu yere ulaşması gibi gelişen imkanlarla artık köyde yaşayan nüfus kente ya da ilçe merkezlerine göç hareketi göstermektedir. Bu durum da yatılı bölge ortaokullarının işlevinin azalmasına sebep olmaktadır. Çünkü yatılı

okullar yakınında okulu olmayan, yeterli öğrenci sayısına ulaşamayan yerler için öncelikli olabiliyor. Köyde az kişi kalınca haliyle talep de azalmış oluyor. Kalan öğrenciler de taşıma kapsamına alınıyor.” (K-İ13)

“Yatılı bölge ortaokullarına en büyük etkilerden biri taşımali eğitim oldu. Taşımali eğitim ile yatılı okullara çok ihtiyaç kalmadı. Taşıma ise taşıma işini yapanlar için bir rant kapısı oldu. Çevremde gördüğüm çoğu taşıma yapan köylü aynı zamanda o köyün muhtarı. Hal böyle olunca, muhtarlar köyde herhangi bir ilkokul, ortaokul girişimine bile engel oluyorlar. Yatılı okullar, taşımali eğitimden rant sağlayanlar için yatılı okulların varlığından hoşlanmadığı okul türleridir, bile denebilir.” (K-M2)

“Son yıllarda velilerin biraz daha bilinçlendiği görüşündeyim, eskiden okuma yazma bilmeyen çok fazla veli varken, artık çoğu veli ilkokul mezunu şeklindedir. Bu da daha bilinçli olmayı sağlıyor. Bilinçli veli kolay kolay çocuğunu kendinden uzak, yatılı yerlere bırakmaz. Son yıllarda yatılı bölge ortaokullarına olan talebin azalmasında bilinçlenmenin de etkisi olduğunu düşünüyorum.” (K-MY4)

Yukarıda yer alan temalar, çalışmanın temel sonuçlarını ifade etmektedir. Yatılı bölge ortaokullarına olan talep çözümlendiğinde, katılımcıların fikrine göre, özel okullarının artış göstermesi, taşımali eğitimin yaygınlaşması, ailenin bilinçlenmesi ve köyden kente olan göçler yatılı bölge ortaokullarına olan talep üzerinde etkili olmuştur.

4.8) Salgın Sürecinde YBO’da Eğitim

Katılımcılara, salgın süresi boyunca yatılı bölge ortaokullarında verilen eğitim süreci ile ilgili fikirleri sorulmuş ve elde edilen veriler incelenip ortaya çıkan sonuçlar Tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo 3.8: Salgın Sürecinde YBO

Tema	Frekans	Katılımcı Kodu
Daha çok eksik kaldılar.	5	K-İl1 / K-İl2 / K-M3 / K-MY2 / K-MY4
Diğer okullarla aynı süreç.	2	K-M7 / K-MY5
Toplam	7	

Tablo 3.8’de salgın süresince yatılı bölge ortaokullarındaki eğitim süreci hakkındaki katılımcı görüşleri, “*Daha çok eksik kaldılar*” (f:5), “*Diğer okullarla aynı süreç*” (f:2) şeklinde 2 temaya ayrılmıştır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Yatılı bölge ortaokulları çoğu imkandan bu süreçte mahrum kaldılar. Bize gelen öğrencilerin çoğu köyde yaşıyor. Milli Eğitim Bakanlığı her ne kadar uzaktan eğitim için, içerisinde internet tanımlı tablet vermiş olsa da köylerde internet altyapısı ve baz istasyonu yetersizdi. Bence yatılı bölge ortaokullar en çok etkilenen okulların başında geliyor.” (K-MY4)

“Bu süreçte okulların hepsi aynı süreci yaşadı diyebiliriz. Tüm okullar aynı tarihte uzaktan eğitime geçti. Aynı tarihte tekrar okullar açıldı. Ancak bence anlaşılması gereken, uzaktan eğitim normal eğitim kadar verimli değil. Salgın sürecinde bunu anladık diyebilirim.” (K-MY5)

2020 Mart aylarında Türkiye’de etkisini gösteren COVID-19 salgını, maske, mesafe, hijyen üçgeni üzerine kurulmuştu. Yatılı bölge ortaokulları bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından daha hassas yaklaşılan okul türlerinden oldu, çünkü sınıf mevcutları fazla olup, öğrenciler yatakhanelerde gerekli sosyal mesafeyi sağlayamıyordu. Temizlik görevlisi ve yeterli temizlik ürünleri sürecin başında en zorlanılan konuların başında geliyordu (Atalay, 2020). Sağlık açısından temkinli yaklaşım, bu okullarda eğitim gören öğrencilerin eğitimden eksik kalmalarına, öğrenme çıktılarının tam kazanılamamasına sebep olmuştur; hatta Milli Eğitim

Bakanlığı bu durumun farkına varıp Türkiye genelinden ‘‘Telafide Bende Varım’’ isimli telafi programlarını devreye sokmuştur.

Çalışmanın güncelliğini artırmak adına çalışmaya eklenen ‘‘Salgın Sürecinde YBO’da Eğitim’’ ilgili araştırma sorusu, katılımcılar tarafından YBO’lar hakkında güncel bilgiler elde edilmesini sağlamıştır.



5) SONUÇLAR ve ÖNERİLER

5.1) Sonuçlar

Bu araştırma için Mardin’de bulunan yatılı bölge ortaokullarında görev yapmış müdür-müdür yardımcılar, görev yapmakta olan okul müdür-müdür yardımcılar, ilçe-il çapında temel eğitim biriminde görevli şube müdürlerine yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile görüşmeler yapılmıştır. Bu sayede ilgililerin bu okullarla alakalı görüşleri alınmıştır. Alınan görüşler incelenip araştırma sonunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- 1) Katılımcıların görüşlerine göre yatılı bölge ortaokulların varlığı ile ilgili gerekli olduğu düşüncesi ön plandadır.
- 2) Yatılı bölge ortaokullarını diğer okullardan ayıran en büyük fark, yatılı bölge ortaokullarının sahip olduğu imkanlar olarak belirtilmiştir. Diğer okullara yatılı bölge ortaokulları kadar imkan sağlanmadığı, katılımcıların belirttiği bir husustur.
- 3) Yatılı bölge ortaokullarını tercih eden aile profilinde maddi durumu zayıf olan aileler biraz daha ön plana çıkmıştır.
- 4) Yatılı bölge ortaokullarını ailelerin tercih sebebi, ailelerin başka okul imkanı bulamayıp çocuklarını bu okulları zorunlu olarak seçmeleri olarak belirtilmiştir.
- 5) Katılımcıların değişen yurttaşlık ve YBO’lar hakkında görüşü, YBO’ların vatansever yurttaş yetiştirdiği düşüncesiyle sonuçlanmıştır. Bu sonuç, yatılı bölge ortaokullarının eğitimin işlevlerinden olan siyasal işlevlerinden birini yerine getirdiğini kanıtlar niteliktedir.
- 6) Pedagojik gelişmelerin yatılı bölge ortaokullarına olan talep üzerinde, talebi düşürücü etki oluşturduğu belirtilmiştir. Çocukların yatılılık şartlarında zorlandığı, öz bakım becerilerinin tam gelişmemiş yaş grubundaki çocukların verilen görevleri yapamayınca psikolojik rahatsızlık duyabileceği katılımcıların yorumları arasındadır.
- 7) Yatılı bölge ortaokullarına ait resmi verilere bakıldığında ve bu veriler ve katılımcıların düşünceleri çözümlendiğinde, bu okullara olan talebin azaldığı gözlenmiştir. Bu azalışın sebepleri katılımcılar tarafından özel okulların daha yaygın

hale gelmesi ve imkanı olanların özel okul şartlarını zorlaması, taşınmalı eğitimin giderek daha yaygın hale gelmesi ve taşınmalı eğitimin olduğu bölgede yatılı bölge ortaokullarına ihtiyaç olmadığı gerçeği, velilerin çağın getirdiği eğitimsel projeler ile daha bilinçlenmesi ve imkanları azalan, geçim sıkıntısı çeken, geleceğinin kentlerde olduğunu düşünen ailelerin köyden kente göçü şeklinde sıralanmıştır.

8) Katılımcılar salgın sürecinde yatılı bölge ortaokullarını diğer okul türlerinden daha çok eksik kaldığını belirtmiştir. Bu durumu açıklarken katılımcılar; uzaktan eğitimde öğrencilerin kırsal alanda yaşadıkları için internet altyapı sorunu yaşadığını, Milli Eğitim Bakanlığının ücretsiz tablet dağıtımını uygulamasına rağmen ücretsiz internet imkanı için verilen hatların (Vodafone, Turkcell, Türk Telekom) kırsal alanda yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Ayrıca, bazı öğrencilerin yatılı bölge ortaokullarına uzak köylerden geldikleri için pandemi döneminde öğrencinin okula gelmesi gerektiğinde imkansızlıklardan okula gelemediği, LGS sınavına girecek öğrencilere ücretsiz test kitabı dağıtmalarına rağmen yeterli öğrenciye ulaşım sebebiyle ulaşamadıklarından bahsetmişlerdir.

5.2) Öneriler

Bu kısımda, yatılı bölge ortaokullarıyla yapılan bu çalışmada, ilerleyen yıllarda bu konuyla ilgili benzer çalışmalar yapmak isteyen araştırmacılara bazı öneriler verilmiştir.

Bu öneriler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 1) Yatılı bölge ortaokullarının geleceği ve yatılı bölge ortaokullarını eğitimsel politikalar bağlamında ne gibi bir sürecin beklediği hakkında bir çalışma yapılabilir.
- 2) Yatılı bölge ortaokullarına ilişkin talep ile ilgili bir çalışma yapıp çalışma grubuna veliler de dahil edilebilir.
- 3) Ailede herhangi bir kardeşin yatılı bölge ortaokullarında okuyup daha sonraki kardeşleri başka okullarda okutan aileleriyle görüşülüp başka okul seçmelerinde nelerin etkili olduğu hakkında bir çalışma yapılabilir.

4) Anne ve babanın akademik düzeyinin, çocuklarını yatılı bölge ortaokullarına gönderme üzerine herhangi bir etkisi olup olmadığı üzerine bir çalışma yapılabilir.



KAYNAKÇA

2022 Şubat Tebliğler Dergisi. (2022). Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/90>

2023 Eğitim Vizyonu. (2018). https://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf

Akpınar, A. (1997). *Osmanlı Devleti'nde Aşiret Mektebi* (1. bs). İstanbul: Göçebe Yayınları.

Akyüz, Y. (2014). *Türk Eğitim Tarihi* (26. bs). Ankara: Pegem Akademi.

Alptekin, P. (2009). *Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının İşleyişinin Yönetici Öğretmen Öğrenci Ve Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Althusser, L. (2014). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. İstanbul: İthaki.

Amerika Birleşik Devletleri Kızılderiilerinin yatılı okulları. (2014). *Vikipedi*. https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Amerika_Birle%C5%9Fik_Devletler_i_K%C4%B1z%C4%B1lderililerinin_yat%C4%B1%C4%B1_okullar%C4%B1&oldid=27730198

Ancient Greek Facts. (2013). *Ancient Greek Schools, education in ancient Athens, Boys and Girls*. <http://www.ancientgreecefacts.com/greek-schools/>

Aralpcan, H. (1998). *Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'nın Sayısal Gelişimi ve Hizmet Sunduğu Çevre "Kulu İlçesi Örneği"*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Arslan Karaküçük, S. (2013). Toplumsal/Eğitsel Bir Olgu Olarak Yatılı Okullar (Eğitim Ortamları İncelemesi). *Journal of Academic Social Science Studies*

Aslan, A. K. (2001). Eğitimin Toplumsal Temelleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(5), 16-30.

Aşkun, O. (2003). *Oyun Kuramının "Kazan Kazan" Paradigması Açısından İnsan Kaynakları Yönetimi İşlevlerinin İrdelenmesi*.

Atalay, F. (2020) Yatılıda risk çok. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/yatilida-risk-cok-1759395>.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri. (2006). Divan Yayıncılık. <https://www.pdfdrive2.com/download.pdf?id=39993287&h=a51f092c35c904a847a1a2ccbe580283&u=cache&ext=pdf>

Ayçin, A. A. (2009). *İsoteg Tekniğinin Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Başarısı Ve Okumaya Yönelik Tutumları Üzerine Etkisi: Yibo Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Aykutalp, A. (2017). Bir Kimlik İnşası Olarak Ulus-Devlet Yurttaşlığı ve Yurttaşlık Kavramının Dönüşümü. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.

Bakırcıoğlu, R. (2019). *Eğitim Sözlüğü: Çağdaş İlköğretimin Öncüsü Pestalozzi*. Eğitimpedia | Bağımsız Eğitim Platformu. <https://www.egitimpedia.com/egitim-sozlugu-cagdas-ilkogretimin-uncusu-pestalozzi>

Bala, S. (2012). *Bir eğitim kurumu olarak Şark Medreseleri: Mardin yöresi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Başarır, Ş., ve Parman, T. (2009). *Yatılılık—Okul Ev Olunca*. Ankara: Bağlam Yayınları.

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. (2012). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/07/20120721-9.htm>

Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.

Beltekin, N. (2014). *Okul ve Öteki Yurttaşlar*. İstanbul: Vate Yayınevi.

- Beşinci Milli Eğitim Şurası.* (1953).
http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164807_5_sura.pdf
- Bostan, F. (2005). *Yatılı ilköğretim bölge okullarında toplam kalite yönetimi uygulamasının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (26. bs). Pegem Akademi.
- Candan, H., ve Işık, M. (2019). İdeolojik Devletin Siyasal Toplumsallaşma Aracı Olarak Okulun İşlevi: Kavramsal Bir Analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.
- Cinoğlu, M., Öztürk, M., ve Demir, H. (2014). Birecik'te Taşınmalı Eğitim Uygulamalarının İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Cohen, D., ve Prusak, L. (2001). *Kavrayamadığımız Zenginlik- Kuruluşların Sosyal Sermayesi*. Mess Yayınevi.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin Ekonomiye Ve Kalkınmaya Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 33-41.
- Çangır, E. (2019). *Yatılı bölge ortaokullarının sorunları ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Çayır, K. (2014). “Biz” Kimiz? *Ders Kitaplarında Kimlik, Yurttaşlık, Haklar* (Birinci Baskı). G.M Matbaacılık. <https://docplayer.biz.tr/6423690-Ders-kitaplarinda-kimlik-yurttaslik-haklar.html>
- Çetin, H. (2001). Devlet, İdeoloji ve Eğitim. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Çetinkaya, M. (2013). *Yatılı ilköğretim bölge okulu öğrencilerinin yatılı ilköğretim bölge okullarının işleyişine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çınar, İ. (2008). *İlköğretimin Önemi ve Öğretmen*.
<http://www.egitim.gen.tr/tr/index.php/arsiv/sayi-11-20/sayi-20-demokrasi-egitimi-ekim-2008/279-ilkogretimin-onemi-ve-ogretmen>

- Çolak, K. (2015). *Sosyal bilgiler ile vatandaşlık ve demokrasi eğitimi derslerinde küresel vatandaşlık eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Dinçer, S. (2018). *Akademik Yazım ve Araştırmacılara Öneriler* (1. bs). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, S. (2014). *Eğitimin işlevleri (eğitim bilimine giriş kitabı)*.
- Ekinci, A. (2010). *Okullarda Sosyal Sermaye* (1. bs). Ankara: Nobel Akademik Yayınları.
- Er, İ. (2008). *Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'nın Özellikleri*. <http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eky/ibrahimer.doc>
- Gönen Cengiz, Z. (2008). *T.C Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okulların tarihsel gelişimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gülbeyaz, O. (2006). *Yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Gümüş, S., ve Şişman, M. (2014). *Eğitim Ekonomisi ve Planlaması* (2. bs). Ankara: Pegem Akademi.
- Gündoğdu, A. (2014). *Suffa'dan Yurt'a Öğrenci Yatılı Hizmetleri*. 30, 1. <https://docplayer.biz.tr/2757582-Turkiye-nin-yatili-cocuklar-ogrenciler-karnesi-doc-yasar-ugurlu-suffa-dan-yurt-a-ogrenci-yatili-hizmetleri-ahmet-gundogdu.html>
- Güneş, B. (2019). *2000 Yılı Sonrasında Yayımlanan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Sosyolojik Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Güngör, M. (2017). Bir Kimlik İnşası Olarak Ulus-Devlet Yurttaşlığı ve Yurttaşlık Kavramının Dönüşümü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- History of the King's School*. (2018). The King's School, Canterbury. <https://www.kings-school.co.uk/about/history/>
- Işık, A. S., ve Arslan, S. (2012). Bir Asimilasyon Projesi: Türkiye'de Yatılı İlköğretim Bölge Okulları. *Toplum ve Kuram*.

- Işık, H. (2019). *Kırsal kalkınmada yatılı ilköğretim bölge okullarının (yibo) etkisi: Refahiye sözlü tarih örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- İlköğretim Ve Eğitim Kanunu, 222 3579 (1961).
mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.222.pdf
- İnal, K. (2008). *Eğitim ve İdeoloji*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- İnal, U., ve Sadık, F. (2014). Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Okul Yaşam Kalitesine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Kalabalık, A. (2019). *Mısır'ın kadim ilim yuvaları: Kuttab*.
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/misirin-kadim-ilim-yuvalari-kuttab/1370387>
- Kanada'da bir yatılı kilise okulunun bahçesinde 751 çocuk cesedi kalıntısı bulundu*. (2021). <https://www.mynet.com/kanada-da-bir-yatili-kilise-okulunun-bahcesinde-751-cocuk-cesedi-kalintisi-bulundu-110106821422>
- Kapıcı, H. Z. (2013). Osmanlı Eğitim Sisteminde Disiplin: Darülhayr-i Âli Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(28).
- Kartal, S., ve Ballı, F. E. (2020). Eğitimin Siyasal İşlevi; Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 36-49.
- Kashti, Y. (1988). Boarding Schools and Changes in Society and Culture: Perspectives Derived from a Comparative Case Study Research. *Comparative Education*, 24(3).
<https://pdf.zlibcdn.com/dtoken/a5dfe2090bf85f469800658cadd0e0d2/0305006880240307.pdf>
- Kaştan, Y., ve Demirel, N. (2017). *Türkiye'de Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Tarihi Gelişimine Analitik Bakış*. 12-21.
<https://www.inglobe.org/allcongress/download/2243/>
- Kazu, İ. Y., ve Aşkın, Z. (2011). Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Etüt Saatlerinde ve Boş Zaman Etkinliklerinde Karşılaşılan Sorunlar (Elazığ İli Örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(3).
- Kefeli, S. (2005). *İlköğretim uygulamalarının değerlendirilmesi normal , taşınabilir ve yatılı ilköğretim okullarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

- Kesim. E. (2008). Eğitim ve toplumsal kurumlar, A. Boyacı (Ed.) *Eğitim sosyolojisi ve felsefesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını
- Kılıç, D. (2001). *Yatılı ilköğretim bölge okulları ile diğer ilköğretim okullarının toplumsal fonksiyonlarını gerçekleştirme düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Koçer, H. A. (1980). *EĞİTİM TARİHİ (İlk Çağ) I*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Koçer, H. A. (2019). TÜRKİYE’DE KÖY EĞİTİM ve ÖĞRETİMİ. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 7(1), 89-129. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000414
- Köroğlu, M. G. (2009). *Türkiye’de Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Sorunlarına İlişkin Yıbo Yöneticileri Ve Öğretmenlerinin Görüş Ve Önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kurum Açma, Kapama ve Ad Koyma Yönetmeliği*. (2020). https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_10/07094253_KurumAcmaKapamaYonetDeYiYiklik02102020.pdf
- Maarif Teşkilatına Dair Kanun, 789 522 (1926). https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc004/kanuntbmmc004/kanuntbmmc00400789.pdf
- Medeniyet İnşası Türkiye Vizyonu*. (2015). https://tasam.org/Files/Etkinlik/File/Deklarasyon/DITC5_rapor.pdf_30a7281b-92e9-4172-8282-d19654f973c7.pdf
- Merriam, S. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (3. bs). Ankara: Nobel Akademik Yayınları.
- Metin, K. (2014). *Eğitimin Ekonomik Temelleri*. <https://slideplayer.biz.tr/slide/2749363/>
- Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmi Okullarda Yatılılık, Bursluluk, Sosyal Yardımlar Ve Okul Pansiyonları Yönetmeliği, 6776 (1982). https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/28111848_yzc.pdf
- Milli Eğitim Temel Kanunu, 1739 3 (1973). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf>
- Milli Eğitim Temel Kanunu, 1739 6 (1983). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18081.pdf>

- Okulumuz Hakkında—Orhangazi Yatılı Bölge Ortaokulu.* (2013).
https://orhangaziyo.meb.k12.tr/tema/okulumuz_hakkinda.html
- Özdemir, S. M. (2009). *Eğitim Programları, İşlevleri ve Günümüze Yansımaları.*
<https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=2316>
- Öztürk. (1999). *Osmanlı'da Bir Meslekî Eğitim ve Çocuk Esirgeme Kurumu:Dârülhayr-ı Âlî.* Milli Eğitim Dergisi.
http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/143/9.htm
- Öztürk, N. (2005). İktisadi Kalkınmada Eğitimin Rolü. *Sosyoekonomi*, 1(1).
<https://doi.org/10.17233/se.86714>
- Piyadeoğlu, C. (2018). Nizâmiye Medreselerinin Kuruluşu Ve Önemi. *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, 8, 124-135.
- Resmi İstatistikler.* (2021, Eylül 10). <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>
- Sançar, T. (2015). *Eğitimin Ekonomik Temelleri.*
<https://slideplayer.biz.tr/slide/5784135/>
- Sarı, Y. (2019). *Genel Ekonomi.*
https://web.ogu.edu.tr/Storage/YasarSari/Uploads/genel_ekonomi_2019.pdf
- Serter, N. (2012). Bir Devlet Görevi Olarak Eğitim. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 31, 381-394.
- Silverman, D. (2014). *Interpreting Qualitative Data* (5. bs). New York: SAGE Publications.
- Soylu, M. E. (2010). *Eğitimin Toplumsal İşlevleri» Mehmet Emin Soylu.*
<https://www.mehmeteminsoylu.com/egitimin-toplumsal-islevleri/>
- Şahin, Ö. (2013). *YİBO'lar tarihe karışıyor.* Radikal.
http://www.radikal.com.tr/turkiye/yibolar_tarihe_karisiyor-1134423/
- Şan, A. (2012). *İlköğretimde Taşımalı Eğitim Öğrencilerinin Sorunları.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şanal, M. (2003). Osmanlı Devleti'nde Medreselere Ders Programları, Öğretim Metodu, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretimde İhtisaslaşma Bakımından Genel Bir Bakış. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(14), 149-168.

- Şenol, D., ve Yıldız, S. (2009). Yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenci-öğretmen ve aile etkileşimi -Diyarbakır ve Erzurum örneği-. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1).
- Tarihpedia. (2020). *Eski Mısır'da Eğitim*.
http://www.tarihpedia.com/misir_genel_egitim/
- T.C Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi. (1961).
<http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/finish/25-1961/5241-cilt-24-sayi-1134-1185-1961-22573>
- Tezcan, N. (1997). *Atatürk'ün Yazdığı Yurttaşlık Bilgileri*. Yenigün Haber Ajansı.
- Tok, N. (2005). Liberal Demokratik Toplumda Vatandaşlık Ve Eğitim. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. (1982)., <https://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm>
- Türnüklü, D. A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Ünal, V. (2013). Osmanlının Son Dönemlerinde Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurulan Sosyal Hizmet Kuruluşları. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 1-27.
- Üstel, F. (2004). *Makbul Vatandaş'ın Peşinde*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Van Manen, M. (2015). *Researching Lived Experience*. Londra: Routledge.
- Westhuisen, P., Ooshuizen, I., ve Wolhuter, C. C. (2008). The Relationship Between an Effective Organizational Culture and Student Discipline in a Boarding School. *Education and Urban Societ*, 40. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0013124507303992>
- Yaşaroğlu, K. (2015). *İslam tarihinde ilk eğitim kurumu: Suffe*.
<https://www.milliyet.com.tr/gundem/islam-tarihinde-ilk-egitim-kurumu-suffe-2079802>
- Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları Yönetici Kılavuz Kitabı*. (2003). Milli Eğitim Basımevi.
- Yatılı Pansiyonlu İlkokullar Yönetmeliği'nin Değiştirilmesi ve 6. Maddeye Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Yönetmelik, 6 (1981).
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17472.pdf>

- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10. bs). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2010). Nitel Araştırmalarda Niteliği Artırma. *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92.
- Yılmaz, A. (2012). Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Sorunlarının Öğrenci Algılarına Göre Değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Yılmaz, A. R. (2014). *Yatılı bölge ortaokullarının işleyişine ilişkin öğrenci görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Yılmaz, S. (1989). Eğitim Sektöründe Arz-Talep Analizi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 47.
- Yılmaz, T. (2014). *Eğitim ekonomi ilişkisine eleştirel bir yaklaşım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Yılmaz, T. (2017). *Yatılı bölge ortaokullarının eğitimde fırsat ve imkân eşitliği açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- YİBO'larda zorunlu değişiklik—Son Dakika Haberler*. (2010). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/yibolarda-zorunlu-degisiklik-14557493>
- Yörtem, H. (2009). *Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'na İlişkin Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları (1923–2000)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Yüksel, A. N. (2020). Nitel Bir Araştırma Tekniği Olarak: Görüşme. *International Social Sciences Studies Journal*. <http://dx.doi.org/10.26449/sssj.2099>
- Yüksel: “Misyonusunu Tamamlayan Yibo'lar Kapatılmalıdır”. (2011). Haberler. <https://www.haberler.com/yerel/yuksel-misyonusunu-tamamlayan-yibo-lar-2490089-haberi/>

EKLER

Ek 1: Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

İzin ve Açıklama

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Yatılı bölge ortaokullarına olan talebe ilişkin değişim konusunda bir araştırma yapıyorum. Araştırma, bu okullara olan talepteki mevcut değişimin sebeplerini çözümü ve Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki çalışmanın yapılacağı ildeki ve ilçelerdeki ilgili şube müdürleri, daha önceden bu okullarda görev yapmış okul müdürleri ve hali hazırda görev yapan okul müdürlerinin konuyla ilgili düşüncelerini incelemektir. Bu amaçla sizinle görüşmek istiyorum. Sorularıma vereceğiniz cevaplar sadece analiz kısmında kullanılacaktır. Bunun dışında tarafımdan saklanacaktır. Katıldığınız için teşekkür ediyorum.

Hüseyin Bilgiç

Mardin Artuklu Üniversitesi,

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi

Yüksek Lisans Öğrencisi

Görüşülenin Kodu:

Görüşme Yeri:

Görüşme Tarihi:

Görüşme Süresi:

BÖLÜM I

Kişisel Bilgiler

Cinsiyet:

Yaş:

Yatılı bölge ortaokullarında çalışma süresi:

BÖLÜM II

1. Yatılı bölge ortaokullarının varlığı hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Sizce yatılı bölge okullarını diğer okullardan ayıran özellikler nelerdir?
3. Yatılı bölge ortaokullarını tercih eden aile profili hakkında neler düşünüyorsunuz?
4. Ailelerin yatılı bölge ortaokullarını seçmelerinde hangi faktörler rol oynamaktadır?
5. Eğitimin temel amaçlarından birisi de yurttaş yetiştirmektir. Son yıllarda, dünyadaki yurttaşlık anlayışı değişmektedir ve daha küresel bir hal aldı. Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?
6. Eğitimdeki pedagojik bakış açısı son yıllarda değişmektedir. Bu konunun yatılı bölge ortaokullarına olan talep üzerinde ne gibi bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?
7. 2012 tarihinden itibaren yatılı bölge ortaokullarına olan talebe ait öğrenci sayı ve oranlarında bir azalma görülüyor. Yatılı bölge ortaokullarına olan talebe ait sayı ve oranlardaki azalma konusunda düşünceleriniz nelerdir?
8. Salgın süreci boyunca yatılı bölge ortaokullarında okuyan öğrenciler ne gibi bir eğitim süreci görüyorlar?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad, soyad : Hüseyin BİLGİÇ
Uyruğu : T.C

EĞİTİM BİLGİLERİ

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Yılı
Lisans	Kocaeli Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği	2019
Lise	İzmit Atılım Anadolu Lisesi	2014

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Yer	Görev
2019	Milli Eğitim Bakanlığı	İngilizce Öğretmeni

YABANCI DİLİ

İngilizce
Almanca

YAYINLAR

Sözlü Bildiri:

Bilgiç, Hüseyin. ve Ekinci, Abdurrahman. (2020). Ücretli öğretmenlik sorunları:
Nitel bir araştırma (Mardin ili örneği). International PEGEM Conference on
Education: IPCEDU (s. 90-101). Diyarbakır: PEGEM.